
HELSINGIN KAUPUNGIN

Vuoden 2016
talousarvioehdotuksen raami
ja talousarvio- sekä
taloussuunnitelmaehdotuksen
2016–2018 laatimisohjeet

Khs 16.3.2015

HELSINGIN KAUPUNGINKANSLIA
HELSINKI 2015

Julkaisija Helsingin kaupungin Kaupunginkanslia
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puhelin (09) 310 2505

Helmi Strategia ja Talous/Kaupungin toiminta ja talous/Talousarvio
Tilaukset Helsingin kaupungin kaupunginkanslia
puh. (09) 310 36271
Jakelu sähköposti anne.alanko@hel.fi

Helsingin kaupungin digipaino
Helsinki 2015

16.3.2015

SISÄLLYSLUETTELO	Sivu
1 JOHDANTO	1
2 KHN ANTAMAT VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT HALLINTOKUNNILLE	7
3 VUODEN 2016 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	9
4 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT	22
4.1 KUNTALAKI.....	23
4.2 KUNTAJAOSTON OHJEET	24
4.3 TALOUSSÄÄNTÖ	24
5 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE	25
5.1 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN OSAT	25
5.2 TULO- JA MENOLAJIT	26
6 TALOUSSUUNNITTELUN PERIAATTEITA	26
6.1 YLEISET PERIAATTEET	26
6.2 TASAPAINOPERIAATE	26
6.3 SUORITE- JA REALISOINTIPERIAATE	27
6.4 TÄYDELLISYYSPERIAATE	27
6.5 BRUTTO- JA NETTOPERIAATE	27
6.5.1 <i>Kunnan liikelaitokset</i>	28
6.5.2 <i>Nettobudjetoidut yksiköt</i>	28
6.6 ALIJÄÄMÄN KATTAMISVELVOLLISUUS	28
6.7 TOIMINNALLISET TAVOITTEET	29
6.8 TALOUSARVION SITOVIUS	29
6.9 SISÄISTEN PALVELUJEN BUDJETOINTI	29
6.10 SUUNNITELMAPOISTOJEN KÄSITTELY.....	30
7 SUUNNITTELUN YLEISOHJEET	30
7.1 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN LÄHTÖKOHTA.....	30
7.2 LAATIMISOHJEIDEN KÄSITTELY LAUTA- JA JOHTOKUNNISSA	30
7.3 HALLINTOKUNTIEN YHTEISTOIMINTA	31
7.4 KILPAILUTTAMINEN.....	32
8 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET	32
8.1 KAUPUNGIN STRATEGIAOHJELMA JA SEN TOTEUTTAMINEN.....	32
8.2 TOIMINNAN TAVOITTEET	32
8.3 KÄYTTÖTALOUS	35
8.3.1 <i>Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut</i>	35
8.3.2 <i>Menot</i>	35
8.3.2.2 Vakuutusrahastomaksut ja -korvaukset.....	37
8.3.2.3 Arvonlisävero.....	37
8.3.2.4 Luottotappiot.....	37
8.3.2.5 Jäsenmaksut	38
8.3.2.6 Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta sekä sponsorirahan käyttö	38
8.3.2.7 Vuosijuhlat ja historiikit.....	39
8.3.3 <i>Tulot</i>	39
8.3.4 <i>Poistot</i>	40
8.3.5 <i>Erilliskysymykset</i>	40
8.3.5.1 Kehittämishankkeet	40

16.3.2015

8.3.5.2 EU-hankkeet.....	40
8.3.5.3 Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun kuntien yhteistyö.....	41
8.3.5.4 Tietotekniikan kustannukset ja hankkeet.....	42
8.3.5.5 Ympäristöasioiden hallinta ja seuranta.....	43
8.3.5.6 Energiansäästötavoitteet.....	43
8.3.5.7 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	44
8.3.5.8 Talousarvioehdotuksen vaikutus terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen.....	45
8.4 HENKILÖSTÖ.....	45
8.4.2 Palkat.....	47
8.4.3.4 Henkilösivukulut.....	47
8.4.4 Palkkojen laskenta.....	48
8.4.5 Työhyvinvointitoiminta.....	49
8.5 TILAT.....	50
8.6 INVESTOINTIOSA.....	51
8.6.1 Investointiehdotukset.....	51
8.6.2 Kunnan liikelaitosten investoinnit.....	54
8.6.3 Pysyvien vastaavien hyödykkeet.....	54
8.6.4 Hintataso.....	54
9 MUUT OHJEET.....	55
9.1 MUODOLLINEN ASU JA MÄÄRÄAJAT.....	55
9.1.1 Muodollinen asu.....	55
9.2 TIEDUSTELUT JA LISÄOHJEET.....	57

LIITTEET

- 1 Vuoden 2016 talousarvion nettobudjetoidut yksiköt
- 2 Talousarvioehdotuksen perustelutekstin rakenteen malli
- 3 Käyttötalouden osan taulukkomallit
- 4 Tuloslaskelmaosan taulukkomallit
- 5 Investointiosan taulukkomallit
- 6 Rahoitusosan taulukkomallit
- 7 Taloussuunnittelun ja -ohjauksen vuosikello
- 8 Virastojen irtaimen omaisuuden perushankinnat 2016–2020
- 9 Malli henkilöstöressurssisuunnitelmasta
- 10 Malli tilankäyttöohjelmasta
- 11 HKL-liikelaitoksen investoinnit vuosille 2016–2025
- 12 Investointiraami 2016 ja 2017 – 2025 Investointiohjelma
- 13 Lista hallintokuntien talousarvioehdotuksissaan käyttämistä diaarinumeroista AHJO-järjestelmässä

Vuoden 2016 talousarvioehdotuksen ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2016–2018 laatimisohjien sähköinen versio on Helmissä:

Strategia ja Talous/Kaupungin toiminta ja talous/Talousarvio

16.3.2015

---

1 JOHDANTO

Kaupungin voimassa olevan suunnittelujärjestelmän mukaan Khs antaa vuosittain valmisteltavien toimintaa ja taloutta koskevien suunnitelmien laatimista koskevat ohjeet.

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Yleinen taloustilanne

Valtiovarainministeriön 17.12.2014 julkaiseman ennusteen mukaan Suomen talouskasvu vuosina 2015–2016 jää vaatimattomaksi.

Kansainvälisen talouden kehittyminen on viime aikoina ollut kaksijaakoista. Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa kasvunäkymät ovat hyvät ja vuonna 2015 molempien maiden kasvun ennustetaan olevan noin kolmen prosentin tuntumassa. Vaikka Kiinan kasvu vaimenee lähivuosina, se ylittää vielä vuonna 2016 lähes seitsemään prosenttiin. Euroalueen tilanteen ennustetaan jatkuvan vaisuna. Kuluvana vuonna kasvua kertyy prosentin verran ja ensi vuosi näyttää vain hiukan paremmalta. Saksan kasvunäkymät ovat heikentyneet ja seuraavien kahden vuoden aikana kasvu jää puoleentoista prosenttiin. Ruotsissa kasvu jatkuu euroaluetta nopeampana.

Edelleen jatkuvan epävakaa tilanteen johdosta sekä ruplan ulkoisen arvon alenemisen ja energian hinnan laskun johdosta Venäjän talous ei kasva kuluvana vuonna lainkaan ja seuraavien kahden vuoden aikana sen ennustetaan supistuvan. Kehitys heijastuu Venäjän tuonnin alenemisena ja siten Suomen ja Venäjän välisen kaupan ennustetaan vähenvän seuraavien parin vuoden aikana.

Matala korkotaso sekä viime aikoina laskenut energianhinta tukee mahdollisuuksia talouskasvulle. Sekä lyhyissä että pitkissä koroissa oletetaan aiempaan ennusteeseen nähden merkittävästi maltillisempaa nousua vuosille 2015–2016. Vuonna 2016 kolmen kuukauden euriborin vuosikeskiarvoksi ennustetaan 0,2 % ja kymmenen vuoden koroksi 1,2 %. Myös euron dollarikurssin ennustetaan heikkenevän ja vuoden 2016 lopulla oltaisiin noin 1,1:n tuntumassa. Raaka-aineiden hintojen odotetaan edelleen alenevan ja vuonna 2016 öljyn keskimääräiseksi hinnaksi ennustetaan noin 80 dollaria barreililta.

VM:n joulukuun ennusteessa BKT:n kasvuksi vuodelle 2014 ennustettiin 0,1 %. Vuonna 2014 nettoviennin vaikutuksen arvioitiin olevan positiivinen. Yksityinen kulutus ei lisääntynyt lainkaan ja yksityiset investoinnit

16.3.2015

---

laskevat. Työmarkkinoiden tilanne heikkenee edelleen ja työttömyysaste nousee 8,6 prosenttiin.

Tilastokeskuksen julkaiseman tuotannon suhdannekuvaajan ennakkotiedon mukaan BKT:n ennakoidaan laskeneen vuoden 2014 viimeisellä neljänneksellä 0,3 % edellisestä vuosineljänneksestä. Vuoden 2014 kolmannella neljänneksellä kasvua ennakoidaan olevan 0,2 % edellisestä neljänneksestä.

Vuoden 2015 kasvuksi ennakoidaan 0,9 %, mikä on hieman syyskuussa ennustettua vähemmän. Vuonna 2015 kasvu muuttuu laajapohjaisemmaksi. Yksityisen kulutuksen arvioidaan lisääntyvän 0,3 %, huolimatta siitä, että kotitalouksien reaalitytulot eivät juuri lisääntyneet. Kotitalouksien säästämisaste laskee hieman ennusperiodin loppua kohden ja velkaantumisaste taittuu. Viennin kasvu jää edelleen maailmankaupan kasvua heikommaksi ja siten markkinaosuuksien menettämisen ennakoidaan jatkuvan. Tuonnin kasvua hidastaa kotimaisen kysynnän väheneminen. Yksityiset investoinnit hieman virkoavat lähinnä kone- ja laiteinvestointien sekä t&k -investointien vetämänä.

Työmarkkinoiden tilanne heikkenee vuoden 2015 aikana. Työttömyysasteen ennustetaan nousevan 8,8 prosenttiin. Pitkäaikaistyöttömien osuus on nousussa ja siten rakenteellinen työttömyys edelleen kasvaa. Taloudellisen aktiviteetin viriämisestä huolimatta työvoiman kysynnän ja tarjonnan välillä ilmenevät yhteensopivuusongelmat ylläpitävät pitkäaikaistyöttömyyttä.

Vuoden 2016 talouskasvuksi ennustetaan 1,3 %. Kotimaisen kysynnän merkitys muodostuu edellisvuosia suuremmaksi. Yksityisen kulutuksen kasvun ennakoidaan nopeutuvan vajaan prosentin työllisyystilanteen ja kotitalouksien luottamuksen kohenemisen myötä. Yksityisten investointien ennustetaan virkoavan 4 prosentin kasvuun. Vuonna 2016 myös rakennusinvestoinnit kokonaisuudessaan näyttäisivät lisääntyvän. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun on kahta edellisvuotta vähäisempi.

Vaihtotase pysyy koko ennustehorisontin alijäämäisenä. Työllisyysaste paranee hieman vuodesta 2015, mutta jää selvästi alle 70 prosentin.

Julkinen talous pysyy edelleen alijäämäisenä pitkittyneen talouden matalasuhdanteen vuoksi, vaikka hallituksen päättämät sopeutustoimet osaltaan estävät alijäämän syventymistä. Julkisyhteisöjen rahoitusasemaa kuormittaa lisäksi väestön ikääntymisestä aiheutuva menojen kasvu, mikä kohdistuu ennen muuta kuntatalouteen. Talouskasvu jatkuu vaimeana myös lähivuosina niin, että kasvu ei yksistään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa. Julkisyhteisöjen velkasuhde BKT:hen nähden on ylittämässä 60 prosentin rajan.

16.3.2015

VM:n ennustamalla lähivuosien talouskasvun tasolla julkisen talouden tilanne ei tule paranemaan. Rakenteellisten uudistusten voimaansaattamisella on kiire, jotta talouspoliittinen uskottavuus säilyy ja kasvupotentiaalia saadaan keskipitkällä aikavälillä nostettua.

Helsingin talouden liikkumavara

Vuoden 2015 talousarvioon sisältyvän taloussuunnitelman 2015–2017 lähtökohtana oli valtuustokauden 2013–2016 strategiaohjelman mukainen talouden tasapainoa ja tuottavuuden parantamista koskeva tavoite:

- velkaantumiskehitystä hidastetaan pitämällä emokaupungin käyttömenojen reaalikasvu asukasmäärän kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella 1 % tuottavuuden parantamisen tavoitteella valtuustokaudella 2013–2016 ja rahoittamalla nykyistä merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulo-rahoituksella ja kiinteän omaisuuden myyntituloilla.

Kaupunki on tilinpäätösarvion 2014 mukaan kyennyt tehostamaan toimintaansa siten, että menokasvu tasaantui bruttobudjetoitujen talousarviokohtien osalta 0,90 %:iin. Emokaupungin menokasvu nettobudjetoituiden yksiköt huomioiden jäi 0,6 %:iin.

Vuonna 2014 kaupunki toteutti myös investointien rahoittamista koskevaa tavoitetta aikaisempaa paremmin vuosikatteen sekä kiinteän omaisuuden myyntitulojen parantuessa edellisvuosista ja toisaalta investointitason jäädessä alle edellisvuotisen tason.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	TP	TP	TP	TP	TA	Raami
Vuosikate, ml. liikelaitokset	574	439	473	481	151	205
Maanmyyntitulot	35	80	79	105	100	100
Rakennusten ja osaketilojen myynti (kaupunki)	8	22	6	19	35	35
Yhteensä	617	541	558	605	286	340
Investoinnit, ml. liikelaitokset	683	650	647	549	610	632
Erotus	-66	-109	-89	56	-324	-292

Vuoden 2015 talousarviossa kaupungin taloudellinen asema muuttuu vuodesta 2014 oleellisesti liikelaitosten yhtiöittämisen seurauksena ja Helen Oy:n liiketuloksen tulovirran kohdentuessa energiatuotannon investointeihin.

16.3.2015

Helen Oy:n liikeluoksen tulovirrat kaupungille vähenevät vuosien 2013–2014 noin 220 milj. euron vuosittaiselta tasolta noin 80–90 milj. euron vuosittaiselle tasolle. Tämä tarkoittaa että, investointitason rahoittamiseksi tulorahoituksella ja kiinteän omaisuuden myyntituloilla joudutaan kaupungin taloutta vuodesta 2015 edelleen tasapainottamaan ja kaupungin menotaso mitoittamaan strategian menokasvutavoitteen mukaiseksi.

Menokasvun rajoittaminen, tonttien ja rakennusten myyntitavoitteen saavuttaminen sekä investointiraamin noudattaminen ovat välttämättömiä toimia kaupungin velkaantumiskehityksen rajoittamiseksi lähivuosina.

Arvio kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) vuosina 2015–2017 on hidastunut edelleen vuoden 2015 talousarvion yhteydessä käytössä olleesta ennusteesta. Tuoreimman joulukuun ennusteen mukaan peruspalvelujen hintaindeksin muutoksen arvioidaan vuonna 2015 olevan 1,0 %, vuonna 2016 arvio on 1,6 % sekä vuonna 2017 ennusteen mukaan 1,7 %. Vuonna 2014 väestönkasvu Helsingissä oli 1,46 %, vuoden 2015 kasvuksi ennustetaan 1,49 %, minkä jälkeen kasvun ennustetaan hieman hidastuvan.

Raami 2016

Jotta strategiaohjelman tasapainoisen talouden tavoitteet voitaisiin saavuttaa heikentyneessä koko maan julkisen talouden tilanteessa ja kaupungin liikelaitosten yhtiöittämisen vaikutukset huomioon ottaen, on vuoden 2016 talousarvioehdotuksen raami laadittu siten, että kaupungin bruttobudjetoitujen talousarviokohtien menokasvu on strategiataavoitteen mukainen.

Strategiaohjelman tavoitteen mukainen emokaupungin käyttömenojen (bruttobudjetoidut talousarviokohtat) kokonaistaso vuonna 2016 on tuoreimmilla kustannustason nousun ja väestönkasvun ennusteilla 2,09 % vuoden 2015 vastaavia menoja suurempi.

Kaupungin toimintamenojen kasvua hillitsevä tuottavuustavoite pidetään ennallaan. Tuottavuustavoitteen soveltamisen ulkopuolelle katsotaan lainsäädännöstä johtuvana kertaluonteisena menoeränä valtion perimät yli 300 päivää työttömänä olevien sakkomaksut. Lisäys budjetiraamiin on 15 milj. euroa.

Talousarvion 2015 ja raamin 2016 välinen menokasvu on 2,32 %.

Useimpien bruttobudjetoitujen talousarviokohtien toimintamenot ovat raamissa talousarvion 2015 mukaisia. Hallintokuntien toimintamenojen kasvua tulee kuitenkin tarkastella kokonaisuutena vuosien 2014, 2015

16.3.2015

---

ja 2016 osalta. Raamin liikkumavara on pääosin kohdennettu niihin peruspalvelutoimintoihin, joihin väestönkasvu vaikuttaa suurimmin (sosiaali- ja terveystoimi, varhaiskasvatustoimi ja opetustoimi).

Hallintokuntien tulee varautua toiminnassaan kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksiin raamin puitteissa. Kaupunginhallituksen käyttövaroihin ei ole varattu keskitettyjä palkkamäärärahoja.

Verotuloarviot perustuvat valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton veroennusteisiin. Kokonaisverorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) ennakoidaan pysyvän raamissa 2016 ennallaan verrattuna taloussuunnitelmaan 2016. Kunnallisveroissa kasvu vuoteen 2015 jää pienemmäksi kuin taloussuunnitelmassa, mutta sen sijaan yhteisöveroissa ja valtionosuuksissa ennakoidaan raamissa 2016 kertyvän vastaavasti enemmän kuin 2016 taloussuunnitelmassa. Valtakunnallisiin verotuloarvioihin liittyy riskejä ja kysymysmerkkejä, koska kokonaistuotanto on supistunut tai pysynyt edellisen vuoden tasolla jo kolmena perättäisenä vuonna ja tuotannon kasvun ennakoidaan toteutuessaan vuosina 2015–2016 olevan hyvin maltillista.

Strategiaohjelman mukaisessa investointiraamissa on otettu huomioon indeksin mukainen kustannustason muutos. Investointiraamiin tehdään tasokorotus 15 milj. euroa vuosien 2013 ja 2014 ennustettua nopeamman väestönkasvun vuoksi. Lisäinvestoinnit kohdennetaan uusien asuinalueiden ja asuinrakentamisen edellyttämiin investointeihin.

Vuoden 2016 raamin tulos- ja rahoituslaskelman ohessa on esitetty tulos- ja rahoituslaskelma-arviot myös vuosille 2017 ja 2018.

Kaupungin talousarvioasetelmaa muutetaan vuoden 2016 talousarviossa siten, että jatkossa esitetään vain tulos- ja rahoituslaskelma, jossa on mukana koko kaupunki siten, että sisäiset erät on eliminoitu. Aikaisemmin virallisen tulos- ja rahoituslaskelma-asetelman rinnalla käytössä ollut talousarvion mukainen tulos- ja rahoituslaskelma (jossa ei ollut mukana liikelaitoksia sekä itsenäisinä taseyksiköinä toimivia rahastoja ja sisäisiä eräiä ei ollut eliminoitu) jää pois käytöstä. Muutosten perusteena on se, että suurimmat liikelaitokset muuttuivat yhtiöiksi 2015 alusta alkaen ja uudessa tilanteessa kaupungin virallinen liikelaitokset sisältävä tulos- ja rahoituslaskelma kuvaa kaupungin taloudellisen aseman kehitystä parhaiten.

16.3.2015

Talousarvioehdotuksien valmistelussa huomioon otettavaa

Hallintokuntien edellytetään talousarvioehdotuksissaan ja erityisesti määrärahoja kohdentaessaan ottavan huomioon kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot.

Lisäksi hallintokuntien tulee ottaa huomioon kaupunginvaltuuston 11.2.2015 käymä raamin lähetekeskustelu (www.hel.fi/paatöksenteko ja [hallinto/paatöksenteko](http://www.hel.fi/hallinto/paatöksenteko)/ kaupunginvaltuusto/paatösasiakirjat/ keskustelupöytäkirjat).

Hallintokuntien tulee asettaa sitovat toiminnalliset tavoitteensa niin, että ne ohjaavat toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Hallintokuntien tulee talousarvioehdotuksen sitovaa toiminnallista tavoitetta asetettaessa esittää, miten kaupungin strategiaohjelman linjaukset ja toimenpiteet on otettu huomioon.

Talousarvion 2016 valmistelutilanne tuodaan Khlle tiedoksi 17.8.2015. Kaupunginhallitukselle annetaan arvio talouden tilanteen yleisestä kehityksestä, kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportti 2/2015 sekä selvitys kaupunginhallituksen raamiohjeistuksen toteutumisesta hallintokuntien valmistelussa.

Khille 17.8 annettavassa tilannekatsauksessa tullaan arvioimaan eduskuntavaalien jälkeisen hallitusohjelman tilanteen sekä uudenmuotoisten julkisen talouden suunnitelman ja kuntatalousohjelman vaikutukset vuoden 2016 talousarvion valmisteluun.

Henkilöstötoimikunta antaa laatimisoheista lausunnon 9.3.2015.

Vuoden 2016 talousarvion menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) ja väestönkasvusta strategiaohjelmassa sovitulla tavalla.

16.3.2015

---

2 KHN ANTAMAT VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT HALLINTOKUNNILLE

- Kaupunginhallitus on lausunnossaan tarkastuslautakunnan erillisraportista todennut, että hallintokuntien tulee asettaa sitovat toiminnalliset tavoitteensa niin, että ne talousarvion laatimisohjeiden mukaisesti ohjaavat toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Hallintokuntien tulee talousarvioesityksen sitovaa toiminnallista tavoitetta asetettaessa esittää, miten kaupungin strategiaohjelman linjaukset ja toimenpiteet on otettu huomioon (Khs 12.1.2015, § 42).
- Hallintokuntien tulee strategiaohjelman linjauksen mukaisesti lisätä hallintokuntien yhteisten tavoitteiden määrää talousarvioehdotuksissaan.
- Hallintokuntien tulee valmistella 2016 talousarvioehdotuksensa siten, että Khn syyskuun 2013 päättämien mukaisesti eläköitymisen johdosta tai muuten vapautuvat tehtävät virastojen talous- ja hallintohenkilöstön piirissä pyritään täyttämään ensi sijassa virasto- tai kaupunkitasoisin sisäisin järjestelyin. Tavoitteena on se, että kaupungin kokonaishenkilöstömäärä näissä toiminnoissa ei kasva.
- Tilakeskuksen kaupungin sisäistä vuokratasoa madalletaan 5 meur siten, että se jakautuu tasaisesti sosiaali- ja terveysviraston (1,8 meur), opetusviraston (2,5 meur) ja varhaiskasvatusviraston (0,7 meur) välillä. Tämä vuokratason lasku pyritään kompensoimaan tilakeskuksen toimintaa ja omaa tilojen käyttöä tehostamalla.
- Palveluiden laadun ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ryhdytään sosiaali- ja terveys toimissa pikaisesti hyväksytyyn palveluverkkosuunnitelman mukaiseen pienten sote-palvelupisteiden yhdistämiseen ja rationalisointiin. Toteutetaan palveluverkkosuunnitelman ensimmäinen vaihe (kantakaupungin ja Kalasataman terveys- ja hyvinvointikeskukset) mahdollisimman kunnianhimoisella aikataululla. Sijoitetaan keskustan terveys- ja hyvinvointikeskus Helsingin Energian pääkonttorin tiloihin ja etsitään yhtiölle uusi toimipiste.
- Laajennetaan palvelusetelin käyttöä ilman, että kaupungin kustannukset kasvavat.
- Tarkistetaan varhaiskasvatuslautakunnassa talousennusteiden yhteydessä neljä kertaa vuoden aikana varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten lukumäärä. Jos lapsimäärä ja sitä seuraavat kustannukset ovat budjetoitua suuremmat, lautakunta tekee ehdotuksen lisämäärärahan myöntämisestä kaupunginvaltuustolle. Lisämäärärahan suuruus määritetään sen hoitomuodon kustannusten mukaan, johon ylitys kohdistuu. Vastaava lisämääräraha kohdistetaan leikkauksena keskushallinnon alalle. Kehitetään varhaiskasvatusviraston käyttötalouden budjetointia siten, että se heijastelee paremmin lapsimäärän kehitystä eri hoitomuodoissa.
- Selvitetään Helenin investointiohjelman päätökseen mennessä mahdollisuudet hajautetun energiantuotannon edistämiseksi Helsingissä yhteistyössä Helsingin Energian, ympäristökeskuksen, kiinteistöviraston, kaupunginsuunnitteluviraston ja kaupungin-

16.3.2015

---

kanslian kesken. Laaditaan seuranta ja tavoitteet sekä kaupungin kiinteistöjen energiatehokkuudelle että kaupunkirakenteen energiatehokkuudelle.

- Työllisyyden hoitoa on vahvistettava kaupungin strategisena tavoitteena. Kaupungin hallituksen alaisuuteen perustetaan työllisyystoimikunta, jossa kaupungin johdon ja poliittisten puolueiden lisäksi ovat edustettuina ainakin työmarkkinajärjestöt, yrittäjät ja kolmas sektori.
- Eriarvoisuuden torjumiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi kaupunginhallitukselle tuodaan vuoden 2015 aikana selvitys perheettömien yksinasuvien yli 100 000 helsinkiläisen sosiaalisesta asemasta ja keinoista sen kohentamisesta. Yksinasuvien tarpeet on huomioitava asuntopolitiikassa.
- Kiinteän omaisuuden myyntitavoitteessa huomioidaan samanaikainen korjausvelan mahdollinen pienentyminen ja maanmyyntitavoitteessa kaupungin kokonaistaloudellinen tilanne. Kiinteistöjä ja maata myytäessä otetaan tavoitteeksi korjausvelan vähentäminen ja kokonaistaloudellinen kannattavuus.
- Tehdään maaliskuun 2016 loppuun mennessä selvitys Hitas-järjestelmän vaihtoehtoista ja sisällytetään, mukaan lukien asuntotuotannon jakaumat, esitykset AM-ohjelmaan.
- Kaupungin kaksikielisyyden kehittämisen toimenpideohjelman toteuttamiseksi asetetaan kaupunginkanslian alainen pysyvä toimikunta.

16.3.2015

3 VUODEN 2016 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI

Tulos- ja rahoituslaskelma (ml. liikelaitokset ja rahastot; sisäiset erät eliminoitu)

	TA	TP	Yhtiöittämisten vaikutukset tilinpaätöksessä	Tilinpaätös ilman yhtiöittämisten vaikutuksia	TA	Raami	TS	TS
	2014	2014	2014	2014	2015	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
TULOSLASKELMA								
Toimintatulot	1 905 591	1 886 495		1 886 495	1 116 536	1 158 213	1 207 174	1 246 390
Toimintamenot	-4 797 415	-4 665 124		-4 665 124	-4 272 926	-4 372 425	-4 445 505	-4 529 748
Toimintakate	-2 891 824	-2 778 629		-2 778 629	-3 156 390	-3 214 212	-3 238 331	-3 283 358
Verotulot	2 921 500	2 951 931		2 951 931	3 013 500	3 063 400	3 141 400	3 220 400
Valtionosuudet	254 600	250 648		250 648	244 000	270 200	270 200	270 200
Korkotulot	64 777	51 808		51 808	90 379	86 248	89 000	89 000
Muut rahoitustulot	21 189	28 537		28 537	14 799	49 799	53 000	53 000
Korkomenot	-41 711	-23 211		-23 211	-53 807	-48 375	-60 000	-60 000
Muut rahoitusmenot	-1 800	-421		-421	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800
Vuosikate	326 731	480 663		480 663	150 681	205 260	253 469	287 442
Poistot	-433 047	-408 147		-408 147	-345 399	-356 374	-363 501	-370 772
Satunnaiset erät	130 590	1 172 049	1 056 028	116 021	140 495	141 315	141 315	141 315
Tilikauden tulos	24 274	1 244 565	1 056 028	188 537	-54 223	-9 799	31 283	57 985
Poistoeron muutos	17 037	200 862	190 452	10 410	2 586	2 967	2 967	2 967
Varausten muutos	-5 025	96 154	97 411	-1 257	-2 741	-2 198	-2 198	-2 198
Rahastojen muutos	10 850	91 621	52 694	38 927	9 800	9 900	7 850	7 850
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	47 136	1 633 202	1 396 585	236 617	-44 578	870	39 902	66 604
RAHOITUSLASKELMA								
Toiminnan rahavirta								
Vuosikate	326 731	480 663		480 663	150 681	205 260	253 469	287 442
Satunnaiset erät	130 590	1 172 049	1 056 028	116 021	140 495	141 315	141 315	141 315
Tulorahoituksen korjauserät	-146 286	-1 557 454	-1 397 469	-159 985	-154 353	-154 530	-154 530	-154 530
Investointien rahavirta								
Investointimenot	-708 404	-2 720 876	-2 172 337	-548 539	-609 683	-632 502	-633 650	-547 530
Rahoitusosuudet investointimenoihin	9 570	5 228		5 228	2 495	3 315	3 315	3 315
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	128 000	3 022 436	2 893 273	129 163	138 000	138 000	138 000	138 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-259 799	402 046	379 495	22 551	-332 365	-299 142	-252 081	-131 988
Antolainauksen muutokset								
Antolainasaamisten lisäykset	-23 710	-737 388	-720 936	-16 452	-16 350	-17 350	-17 350	-17 350
Antolainasaamisten vähennykset	23 495	174 177	149 858	25 319	64 650	65 731	65 731	65 731
Lainakannan muutokset								
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	535 500	355 000		355 000	420 500	633 500	419 000	300 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-275 935	-274 933	-54 000	-220 933	-141 697	-402 882	-239 646	-239 646
Oman pääoman muutokset	0	-55		-55	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	245	167 796	246 583	-78 787	250	-275	-275	-275
Rahoituksen rahavirta	259 595	-315 403	-379 495	64 092	327 353	278 724	227 460	108 460
Vaikutus maksuvalmiuteen	-204	86 643	0	86 643	-5 012	-20 418	-24 621	-23 528
Investointien tulorahoitusprosentti	47	18		88	25	33	40	53

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
1 KAUPUNGINJOHTAJAN TOIMIALA				
101 Vaalit, keskusvaaliltk:n käyt.	Tulot	942	900	0
	Menot	1 570	3 188	3 626
	Toimintakate	-628	-2 288	-3 626
102 Kaupunginvaltuusto, kanslian käyt.	Tulot	0	0	0
	Menot	1 878	2 289	2 289
	Toimintakate	-1 878	-2 289	-2 289
103 Tarkastuslautakunta ja -virasto	Tulot	0	0	0
	Menot	1 934	2 086	2 086
	Toimintakate	-1 934	-2 086	-2 086
104 Kaupunginhallitus	Tulot	381	10	10
	Menot	15 084	13 811	13 811
	Toimintakate	-14 703	-13 801	-13 801
110 Kaupunginkanslia Yhteensä	Tulot	20 871	28 084	27 620
	Menot	111 961	153 307	157 067
	Toimintakate	-91 090	-125 223	-129 447
11001 Kaupunginkanslia	Tulot	1 748	1 837	1 373
	Menot	57 270	63 642	63 392
	Toimintakate	-55 522	-61 805	-62 019
11002 Keskitetty tietotekniikka	Tulot	2 907	2 758	2 758
	Menot	19 862	25 839	28 838
	Toimintakate	-16 955	-23 081	-26 080
11003 ICT-palvelukeskus	Tulot	5 533	12 489	12 489
	Menot	5 533	12 489	12 489
	Toimintakate	0	0	0
11004 Työllisyyspolitiikka	Tulot	10 671	11 000	11 000
	Menot	34 085	34 106	34 106
	Toimintakate	-23 413	-23 106	-23 106
11005 Eläkkeet	Tulot	0	0	0
	Menot	-7 743	14 431	15 142
	Toimintakate	7 743	-14 431	-15 142
11006 Työsuhdematkalippu	Tulot	12	0	0
	Menot	2 955	2 800	3 100
	Toimintakate	-2 943	-2 800	-3 100

16.3.2015

---

114 Keskitetysti maksettavat menot	Tulot	0	0	0
	Menot	-3 562	6 664	11 664
	Toimintakate	3 562	-6 664	-11 664
127 Kunnallisverotus, kanslian käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	17 596	18 700	18 700
	Toimintakate	-17 596	-18 700	-18 700
135 HSY-kuntayhtymän maksuosuudet kanslian käyt.	Tulot	0	0	0
	Menot	2 081	2 085	2 085
	Toimintakate	-2 081	-2 085	-2 085
139 Muu yleishallinto	Tulot	2 861	1 350	1 350
	Menot	16 274	18 097	18 097
	Toimintakate	-13 413	-16 747	-16 747
Kj:n toimiala	Tulot	25 056	30 344	28 980
	Menot	164 816	220 227	229 425
	Toimintakate	-139 760	-189 883	-200 445

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
2 RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖTOIMI				
205 Tukkuutori	Tulot	5 856	6 248	6 158
	Menot	6 743	6 757	9 167
	Toimintakate	-887	-509	-3 009
208 Hankintakeskus	Tulot	16 049	15 157	15 157
	Menot	15 683	15 283	15 283
	Toimintakate	365	-126	-126
209 Rakennusvirasto Yhteensä	Tulot	70 378	73 677	75 075
	Menot	137 787	129 993	130 458
	Toimintakate	-67 409	-56 316	-55 383
20901 Katu- ja viheralueiden ylläpito	Tulot	60 358	62 283	63 516
	Menot	127 804	118 599	118 899
	Toimintakate	-67 445	-56 316	-55 383
20904 HKR-Rakennuttaja	Tulot	10 020	11 394	11 559
	Menot	9 983	11 394	11 559
	Toimintakate	37	0	0
210 Rakentamispalvelu	Tulot	203 836	220 000	220 000
	Menot	195 384	211 116	211 116
	Toimintakate	8 451	8 884	8 884
235 Pelastustoimi	Tulot	14 858	13 300	13 300
	Menot	50 996	52 191	52 491
	Toimintakate	-36 138	-38 891	-39 191
237 Ympäristötoimi	Tulot	1 139	1 157	1 157
	Menot	12 670	12 667	12 667
	Toimintakate	-11 532	-11 510	-11 510
242 HSL-kuntayhtymän maksuosuudet, kanslian käyt.	Tulot	0	0	0
	Menot	182 595	185 853	196 860
	Toimintakate	-182 595	-185 853	-196 860
Ryj:n toimiala	Tulot	312 115	329 539	330 847
	Menot	601 859	613 860	628 042
	Toimintakate	-289 744	-284 321	-297 195

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
3 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI				
310 Sosiaali- ja terveystoimi	Tulot	263 436	262 979	273 979
Yhteensä	Menot	2 178 369	2 188 171	2 237 587
	Toimintakate	-1 914 932	-1 925 192	-1 963 608
31001 Sosiaali- ja terveystoimen palvelut	Tulot	175 173	179 847	179 847
	Menot	1 437 907	1 461 776	1 483 635
	Toimintakate	-1 262 734	-1 281 929	-1 303 788
31004 Toimeentulotuki	Tulot	88 146	82 902	93 902
	Menot	175 783	172 090	179 516
	Toimintakate	-87 638	-89 188	-85 614
31005 Työllisyyden hoitaminen	Tulot	118	230	230
	Menot	37 447	32 522	47 522
	Toimintakate	-37 329	-32 292	-47 292
31006 HUS kuntayhtymä	Tulot	0	0	0
	Menot	527 231	521 783	526 914
	Toimintakate	-527 231	-521 783	-526 914
320 Varhaiskasvatusvirasto	Tulot	36 644	36 151	37 951
	Menot	370 289	379 269	384 565
	Toimintakate	-333 645	-343 118	-346 614
Stj:n toimiala	Tulot	300 080	299 130	311 930
	Menot	2 548 658	2 567 440	2 622 152
	Toimintakate	-2 248 577	-2 268 310	-2 310 222

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
4 SIVISTYSTOIMI				
402 Opetusvirasto	Tulot	28 437	26 839	26 000
	Menot	657 561	671 863	684 563
	Toimintakate	-629 124	-645 024	-658 563
404 Metropolia AMK Oy:n tukeminen, Khn käyt.	Tulot	0	0	0
	Menot	2 560	2 000	1 440
	Toimintakate	-2 560	-2 000	-1 440
411 Suomenkielinen työväenopisto	Tulot	2 178	2 051	2 071
	Menot	14 825	15 042	15 242
	Toimintakate	-12 646	-12 991	-13 171
412 Ruotsinkielinen työväenopisto	Tulot	580	530	520
	Menot	3 041	3 219	3 219
	Toimintakate	-2 461	-2 689	-2 699
415 Kaupunginkirjasto	Tulot	3 663	2 671	2 611
	Menot	38 662	36 916	37 146
	Toimintakate	-34 999	-34 245	-34 535
416 Kaupungin taidemuseo	Tulot	306	310	650
	Menot	6 171	6 533	6 873
	Toimintakate	-5 865	-6 223	-6 223
417 Kulttuuritoimi				
41701-06 Kulttuuriasiainkeskus ja avustukset (ilman oopperaa ja kaupungin teatteria)	Tulot	1 539	1 220	1 220
	Menot	31 683	31 461	31 761
	Toimintakate	-30 144	-30 241	-30 541
41705 Avustus Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	Tulot	0	0	0
	Menot	3 694	3 694	3 694
	Toimintakate	-3 694	-3 694	-3 694
41706 Avustus Helsingin teatterisäätiölle, Khn käyt	Tulot	0	0	0
	Menot	8 519	9 192	7 909
	Toimintakate	-8 519	-9 192	-7 909
Kulttuuritoimi yhteensä	Tulot	1 539	1 220	1 220
	Menot	43 895	44 347	43 364
	Toimintakate	-42 356	-43 127	-42 144

16.3.2015

418 Kaupunginmuseo	Tulot	604	482	482
	Menot	7 591	7 737	8 117
	Toimintakate	-6 987	-7 255	-7 635
419 Orkesteritoiminta	Tulot	1 267	1 741	1 571
	Menot	13 039	12 802	12 952
	Toimintakate	-11 772	-11 061	-11 381
421 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	4 287	4 454	4 533
	Menot	7 711	8 034	8 113
	Toimintakate	-3 425	-3 580	-3 580
431 Nuorisotoimi	Tulot	1 531	1 600	1 600
	Menot	30 180	30 257	31 114
	Toimintakate	-28 649	-28 657	-29 514
441 Liikuntatoimi	Tulot	16 504	13 735	15 959
	Menot	79 938	78 875	80 199
	Toimintakate	-63 435	-65 140	-64 240
453 Työterveyskeskus	Tulot	16 209	15 670	16 260
	Menot	15 588	15 004	15 594
	Toimintakate	621	666	666
455 Tietokeskus	Tulot	371	554	554
	Menot	7 278	7 961	7 960
	Toimintakate	-6 908	-7 407	-7 406
Sj:n toimiala	Tulot	77 475	71 857	74 031
	Menot	928 041	940 590	955 896
	Toimintakate	-850 566	-868 733	-881 865

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
5 KAUPUNKISUUNNITTELU- JA KIINTEISTÖTOIMI				
511 Kaupunkisuunnittelutoimi	Tulot	977	420	420
	Menot	26 818	26 420	26 420
	Toimintakate	-25 841	-26 000	-26 000
521 Kiinteistötoimi	Tulot	705 987	710 587	739 670
Yhteensä	Menot	260 675	276 437	285 437
	Toimintakate	445 312	434 150	454 233
52101 Kiinteistövirasto	Tulot	245 970	249 660	253 670
	Menot	20 883	22 007	22 007
	Toimintakate	225 088	227 653	231 663
52103 Tilakeskus	Tulot	460 017	460 927	486 000
	Menot	239 036	253 300	261 800
	Toimintakate	220 980	207 627	224 200
52105 Avustukset asuintalojen hissien rakentamiseen	Tulot	0	0	0
	Menot	756	1 130	1 630
	Toimintakate	-756	-1 130	-1 630
522 Asuntotuotantotoimisto	Tulot	13 167	14 852	14 623
	Menot	11 882	14 136	13 907
	Toimintakate	1 284	716	716
531 Rakennusvalvonta	Tulot	11 623	8 854	8 854
	Menot	8 751	8 854	8 854
	Toimintakate	2 872	0	0
Kaj:n toimiala	Tulot	731 754	734 713	763 567
	Menot	308 126	325 847	334 618
	Toimintakate	423 628	408 866	428 949
<i>Käyttömenot</i>	<i>Tulot</i>	<i>1 446 480</i>	<i>1 465 583</i>	<i>1 509 355</i>
	<i>Menot</i>	<i>4 551 499</i>	<i>4 667 964</i>	<i>4 770 133</i>
	<i>Toimintakate</i>	<i>-3 105 019</i>	<i>-3 202 381</i>	<i>-3 260 778</i>
Tuet, kaupunginkanslian käytettäväksi	Menot	13 604	18 355	22 886
TOIMINTAMENOT	Tulot	1 446 480	1 465 583	1 509 355
	Menot	4 565 103	4 686 319	4 793 019
	Toimintakate	-3 118 623	-3 220 736	-3 283 664

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
BRUTTOBUDJETOIDUT YKSIKÖT				
KTAL Bruttobudjetoidut yksiköt	Tulot	678 974	678 983	694 743
	Menot	3 936 468	4 012 466	4 101 391
	Toimintakate	-3 257 494	-3 333 483	-3 406 648
Tuet, kaupunginkanslian käytettäväksi	Menot	13 604	18 355	22 886
BRUTTOBUDJETOIDUT YKSIKÖT SEKÄ TUET HALLINTOKUNNILLE YHTEENSÄ				
	Tulot	678 974	678 983	694 743
	Menot	3 950 073	4 030 821	4 124 277
	Toimintakate	-3 271 099	-3 351 838	-3 429 534

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
7 TULOSLASKELMAOSA				
701 Toiminnan rahoitus	Tulot	3 202 579	3 257 500	3 333 600
	Menot	0	0	0
	Toimintakate	3 202 579	3 257 500	3 333 600
	Kunnan tulovero	2 435 075	2 486 000	2 535 000
	Osuus yhteisöveron tuotosta	309 755	308 000	308 000
	Kiinteistövero	206 687	219 000	220 000
	Koiraverot	415	500	400
	Verotulot yhteensä	2 951 931	3 013 500	3 063 400
	Valtionosuudet yhteensä	250 648	244 000	270 200
702 Rahoitus- ja sijoitustoiminta	Tulot	146 754	122 597	154 333
	Menot	32 028	67 155	62 586
	Toimintakate	114 726	55 442	91 747
703 Rahastointi	Tulot	8 602	9 800	9 900
	Menot	585	0	0
	Toimintakate	8 017	9 800	9 900
705 Poistoero	Tulot	841	0	0
	Menot	0	0	0
	Toimintakate	841	0	0
	Tulot	3 358 776	3 389 897	3 497 833
	Menot	32 613	67 155	62 586
	Netto	3 326 162	3 322 742	3 435 247

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
8 INVESTOINTIOSA				
801 Kiinteä omaisuus	Tulot	105 297	100 000	100 000
	Menot	73 458	75 084	82 961
	Toimintakate	31 839	24 916	17 039
802 Talonrakennus	Tulot	0	0	0
	Menot	161 579	180 775	190 667
	Toimintakate	-161 579	-180 775	-190 667
80205 Pelastustoimen rakennukset, pelk:n käyt. (sisältyy kohtaan 802 Talonrakennus)	Tulot	0	0	0
	Menot	1 926	5 899	4 987
	Toimintakate	-1 926	-5 899	-4 987
803 Kadut, liikenneväylät ja radat	Tulot	0	0	0
	Menot	78 183	102 927	108 327
	Toimintakate	-78 183	-102 927	-108 327
805 Väestönsuojat	Tulot	1 045	100	100
	Menot	1 070	407	1 000
	Toimintakate	-25	-307	-900
806 Puistorakentaminen	Tulot	0	0	0
	Menot	6 380	10 588	9 406
	Toimintakate	-6 380	-10 588	-9 406
807 Liikuntapaikat, liik:n käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	10 841	10 568	9 909
	Toimintakate	-10 841	-10 568	-9 909
808 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	0	0	0
	Menot	3 450	2 543	2 598
	Toimintakate	-3 450	-2 543	-2 598
809 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	228	395	1 215
	Menot	46 207	52 274	55 054
	Toimintakate	-45 979	-51 879	-53 839
80903 Tarkastusvirasto		0	0	41
80906 Pelastustoimi		3 020	3 000	4 181
80907 Ympäristökeskus		47	152	155
80910 Kaupunginkanslia		7 141	15 544	15 354
80911 Hankintakeskus		0	51	52
80912 Rakennusvirasto		884	1 142	1 060
80913 Rakentamispalvelu		3 464	3 353	3 410

16.3.2015

80914 Opetusvirasto		16 437	12 192	13 000
80917 Suomenkielinen työväenopisto		59	64	268
80918 Ruotsinkielinen työväenopisto		37	46	47
80919 Kirjastotoimi		880	1 163	1 250
80920 Kulttuuritoimi		335	306	517
80921 Kaupunginmuseo		52	405	450
80922 Kaupungin taidemuseo		256	355	550
80923 Korkeasaaren eläintarha		72	76	102
80924 Nuorisotoimi		377	383	390
80925 Liikuntatoimi		972	864	879
80926 Kaupunginorkesteri		5	85	100
80928 Työterveyskeskus		29	70	31
80929 Tietokeskus		96	43	38
80932 Sosiaali- ja terveysvirasto		9 287	9 500	9 663
80933 Varhaiskasvatusvirasto		929	1 016	1 034
80935 Kaupunkisuunnittelutoimi		773	762	775
80936 Kiinteistötoimi		640	1 000	1 149
80937 Rakennusvalvonta		354	610	471
80938 Asuntotuotantotoimisto		60	43	44
80939 Helsingin kaupungin tukkutori		0	49	43
818 Helsingin kaupungin tukkutori	Tulot	0	0	0
	Menot	1 730	0	0
	Toimintakate	-1 730	0	0
821 Kuntayhtymät, kanslian käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	0	130	130
	Toimintakate	0	-130	-130
822 Arvopaperit	Tulot	0	0	0
	Menot	3 828	4 300	3 600
	Toimintakate	-3 828	-4 300	-3 600
829 Muu pääomatalous	Tulot	23 489	40 000	40 000
	Menot	4 131	7 500	7 500
	Toimintakate	19 358	32 500	32 500
82903 Lähiörahas-tosta rahoitettavat kohteet (sisältyy kohtaan 829 Muu pääomatalous)	Tulot	0	0	0
	Menot	4 032	5 000	5 000
	Toimintakate	-4 032	-5 000	-5 000
	Tulot	130 059	140 495	141 315
	Menot	390 857	447 096	471 152
	Netto	-260 798	-306 601	-329 837

Strategian mukaiseen investointiraamiin on tehty vuodesta 2015 alkaen luvun 8.6 mukaiset indeksitarkistukset sekä lisätty lähiörahas-tosta rahoitettavat kohteet. Lisäksi investointiraamiin tehdään tasokorotus 15meur vuosien 2013 ja 2014 ennustettua nopeamman väestönkasvun vuoksi. Lisäinvestoinnit kohdennetaan uusien asuinalueiden ja asuinrakentamisen edellyttämiin investointeihin.

Investointiraami 2016 ja investointiohjelma 2017 – 2025 on liitteenä 12.

16.3.2015

		TP 2014	TA 2015	TA 2016 Raami
9 RAHOITUSOSA				
901 Pitkävaikutteinen rahoitus	Tulot	335 026	351 138	562 719
	Menot	201 480	152 095	407 350
	Toimintakate	133 546	199 043	155 369
	Tulot	335 026	351 138	562 719
	Menot	201 480	152 095	407 350
	Netto	133 546	199 043	155 369

16.3.2015

---

4 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT

Taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 8. luku, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolausautakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä taloussääntö, talousarvio (Kvsto 13.11.2013) ja poistosuunnitelma (Kvsto 29.11.2006 ja 11.5.2011).

Helsingin vuoden 2016 talousarvion valmistelussa on huomioitava vireillä oleva kuntalakiuudistus. Esitys uudeksi kuntalaiksi on tällä hetkellä (helmikuun lopussa) eduskunnan käsittelyssä. Uuden kuntalain on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2015 niin pian kun eduskunta on käsitellyt lakiesitykset. Lakiesityksen säännöksiä kuntatalousohjelmasta ja alijäämän kattamisvelvollisuudesta sovellettaisiin ensi vuodesta lähtien.

Talouden kannalta merkittävin muutos on julkisen talouden suunnitelmaan liittyvä kuntatalousohjelma, joka korvaa nykyisen peruspalveluohjelman ja -budjetin. Kuntatalousohjelmalla pyritään turvaamaan kuntatalouden vakautta. Kuntatalousohjelma sisältää julkisen talouden suunnitelman edellyttämät toimet kuntatalouden tasapainottamiseksi.

Yksittäisen kunnan tasolla talouden tasapainoa ja kestävyyttä edistetään muun muassa tiukentamalla alijäämän kattamisvelvollisuutta ja kytkemällä se arviointimenettelyyn. Alijäämän kattamisvelvollisuus ja arviointimenettely laajennetaan kosemaan myös kuntayhtymiä.

Uuden kuntalain lisäksi hallitus ryhtyy ohjaamaan julkista taloutta aiempaa selvemmin yhtenä kokonaisuutena, kun julkisen talouden suunnitelma tulee täysipainoisesti käyttöön vuonna 2015.

Julkisen talouden suunnitelmalla hallitus pyrkii turvaamaan koko julkisen talouden kestävyuden. Suunnitelmassa ovat mukana valtiontalous, kuntatalous ja sosiaaliturvarahastot.

Valtioneuvosto antoi asetuksen julkisen talouden suunnitelmasta helmikuussa 2014. Asetuksen taustalla on kaksi syytä:

- EU tehostaa finanssipolitiikan koordinaatiota
- Suomi haluaa turvata julkisen talouden vakauden ja kestävyuden.

Valtioneuvoston asetus tuli kokonaisuudessaan voimaan vuoden 2015 alussa. Uuteen julkisen talouden ohjausmalliin siirrytään täysipainoisesti seuraavan vaalikauden alussa.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy uusi kuntatalouden ohjausjärjestelmä, jolla pyritään turvaamaan kuntatalouden pitkän aikavälin tasapainoinen kehitys. Yksi

16.3.2015

---

osa uutta ohjausjärjestelmää on kuntatalousohjelma, josta säädetään uudessa kuntalaissa.

Kuntatalousohjelma valmistellaan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä, ja se kattaa koko kuntatalouden. Tähän asti käytössä on ollut peruspalveluohjelma, joka on tarkastellut vain kuntien peruspalveluita.

Kuntatalousohjelmassa analysoidaan sitä, miten hallituksen päätökset vaikuttavat kuntatalouteen. Kuntatalouden tilaa arvioidaan kuntakokoryhmittäin ja maakunnittain. Tarkasteltavana ovat sekä kuntaryhmät että kuntatalous kokonaisuutena.

Lisäksi kuntatalousohjelmassa arvioidaan, toteutuuko niin sanottu rahoitusperiaate. Sen mukaan valtion tulee varmistaa kunnille tosiasialliset edellytykset selviytyä lakisääteisistä tehtävistään kohtuullisella veroasteella.

Jatkossa valtiontalouden kehyspäätös on osa julkisen talouden suunnitelmaa. Suunnitelmassa hallitus päättää myös kuntatalouden rahoituskehuksesta.

Kuntatalouden rahoituskehys sisältää seuraavat osat:

- tavoite kuntatalouden rahoitusasemalle
- euromääräinen rajoite valtion toimista aiheutuvalle kuntien menojen muutokselle
- päätökset kuntien tehtävien muutoksista ja niiden rahoituksesta.

Hallitus linjaa rahoituskehyksessä myös sen, miten valtio ja kunnat jakavat vastuun sopeutustoimien toteuttamisesta. Kuntatalouden tasapainottaminen edellyttää myös kuntien omia toimia. Tavoitteiden saavuttamista ja toimien riittävyttä arvioidaan vuosittaisen julkisen talouden suunnitelman tarkistuksen yhteydessä.

4.1 Kuntalaki

Voimassa olevan vanhan kuntalain (365/95) 65 §:ssä on säännökset talousarvion käsittelystä, hyväksymisestä, velvoittavuudesta, sisällöstä, rakenteesta ja talousarvioperiaatteista sekä myös vuotta pitemmän aikavälin toiminnan ja talouden suunnittelusta.

Kuntalain 67 §:ssä on säännökset kunnan kirjanpidosta:

”Kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa (655/73) säädetään. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja tämän lain 68–70 §:n soveltamisesta.”

16.3.2015

4.2 Kuntajaoston ohjeet

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut seuraavat yleisohjeet

- ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä (3.2.2009)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista (11.12.2012)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (19.3.2013)
- kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta (24.1.2011)
- kunnallisen liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä (15.10.2013)
- kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista (15.11.2011)
- kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta (13.12.2011)
- kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (14.12.2010)
- kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta (28.11.2006)

Kuntajaoston yleisohjeet ovat sitovia. Kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja saa Kuntaliitosta sekä Kuntaliiton internet -sivuilta. Lisäksi aiheisiin saattaa liittyä kaupungin omaa ohjeistusta, joka tarkoittaa yo. ohjeita.

4.3 Taloussääntö

Kvston 6.6.2012 (192 §) hyväksymässä [taloussäännössä](#) on määritelty mm. taloudenhoitoon toimintaperiaatteet, taloushallinnon organisaatio sekä annettu määräyksiä strategioista, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, rahatoimesta ja laskenta-toimesta. Taloussääntöä on noudatettava kaupungin talouden suunnittelussa, rahoitossa, sijoitustoiminnassa ja laskentatoimessa sekä muussa taloudenhoidossa.

Taloussäännön mukaan kaupungin tehtävät ja toiminnot on hoidettava siten, että mm.

- valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan,
- kaupungin talous on tasapainossa,
- vastuu kunkin tehtäväalueen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä,
- organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

16.3.2015

---

5 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE

5.1 Talousarvion ja -suunnitelman osat

Kuntalain mukaan talousarviossa on käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa (Helsingin kaupungin käyttämät taulukkomallit liitteinä 3–6). Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Talousarvioon ja -suunnitelmaan sisältyy lisäksi yleisperusteluita ja liitteitä.

Käyttötalousosa sisältää tuloslaskelman muotoiset talousarviot, sitovat toiminnalliset tavoitteet, toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään ja tarvittavat tunnuslukutaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Kaupungin talousarvioasetelmaa muutetaan vuoden 2016 talousarviossa siten, että jatkossa esitetään vain koko kaupungin viralliset tulos- ja rahoituslaskelmat, joissa on mukana myös liikelaitokset ja rahastot ja sisäiset erät on eliminoitu. Aiemmin edellä mainitun kaltaisen virallisen tulos- ja rahoituslaskelman rinnalla käytössä ollut ns. talousarvion mukainen tulos- ja rahoituslaskelma (jossa ei ollut mukana liikelaitoksia sekä itsenäisinä taseyksiköinä toimivia rahastoja ja sisäisiä eräiä ei ollut eliminoitu) jää pois käytöstä. Muutoksen perusteena on se, että suurimmat liikelaitokset muuttuivat yhtiöiksi 2015 alusta alkaen ja siten uudessa tilanteessa kaupungin virallinen liikelaitokset sisältävä tulos- ja rahoituslaskelma kuvaa kaupungin taloudellisen aseman kehitystä parhaiten.

Mahdolliset virastojen ja liikelaitosten laskelmia koskevat asetelmamuutokset tehdään yhteistyössä kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston sekä virastojen ja liikelaitosten kanssa.

Tuloslaskelmaosassa esitetään informaatiotietona tuloslaskelmat sekä määräraha- ja tuloarviotaulukot, joista Kvsto päättää.

Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn tuloslaskelmaan saadaan tiedot käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan lisäksi myös liikelaitosten talousarvioista sisäiset erät eliminoiden. Tuloslaskelmaosassa kuvataan tulorahoituksen riittävyttä käyttömenoihin ja poistoihin.

Investointiosassa esitetään pitkävaikutteisten tuotantovälineiden, esim. rakennusten ja kaluston, hankinta, rahoitusomaisuudet ja omaisuuden myynti.

Rahoitusosassa esitetään yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelmien lisäksi määräraha- ja tuloarviotaulukot, joiden perusteella määrärahojen sitovat päätökset tehdään. Rahoituslaskelmaan, jossa kuvataan toi-

16.3.2015

---

minnan rahoitusta, tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista. Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn rahoituslaskelmaan kerätään em. tietojen lisäksi tiedot liikelaitosten talousarvioista. Laskelmassa on eliminoitu sisäiset erät. Rahoituslaskelmat esitetään informaatiotietona kuten tuloslaskelmatkin.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen, kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä tietoja taloussuunnitelman sisällystystä.

Lisäksi vuoden 2016 talousarviossa tullaan esittämään aiempaa kattavammin kaupunkikonsernin taloudellista asemaa.

5.2 Tulo- ja menolajit

Tuloslaskelman erät muodostuvat tulo- ja menolajeista. Tulo- ja menolajien sisältö noudattaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamia ohjeita, Tilastokeskuksen luokitusta sekä Kuntaliiton tililuettelomallia.

6 TALOUSSUUNNITTELUN PERIAATTEITA

6.1 Yleiset periaatteet

Taloussuunnittelun periaatteita kuntaliiton suosituksen mukaan ovat tasapainoperiaate, brutto- ja nettoperiaate, suorite- ja realisointiperiaate ja täydellisyysperiaate.

6.2 Tasapainoperiaate

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnittelun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositasolla ei kuitenkaan edellytetä.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä (toimenpideohjelma), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena. Kuntalain 65.3 §:n säännös alijäämän kattamisvelvollisuudesta ei kuitenkaan koske kuntayhtymää.

16.3.2015

Kunta, jonka kuluvan vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä.

Talouden tasapainoperiaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää sen voimavaroja. Erityinen riski liittyy esimerkiksi lainatarkauksiin ja vakuuksiin yhteisöille, jotka eivät ole kunnan määräysvallassa.

6.3 Suorite- ja realisointiperiaate

Menojen suoriteperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana vastaanotetuista tuotannontekijöistä aiheutuvat menot ja muut sellaiset menot, joiden suorittamiseen kunta on varainhoitovuoden aikana sitoutunut. Tulojen realisointiperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana suoritteiden luovuttamisesta aiheutuvat ja muut lopullisesti kunnalle kuuluvat tulot.

6.4 Täydellisyysperiaate

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liity rahan käyttöä.

6.5 Brutto- ja nettoperiaate

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Tämä on tarkoituksenmukaista tehtävissä, jotka rahoitetaan pääosin palvelujen myynti- ja maksutuloilla. Esimerkiksi kuntien yhteistoiminnassa toimintaa ylläpitävä kunta budjetoi sitovana vain oman osuutensa menoista. Kuntayhtymässä nettobudjetointia sovelletaan pääsääntöisesti kaikissa tehtävissä, joihin kohdistetaan jäsenkuntien maksuosuuksia ja muita tuloja.

Kunnan liikelaitosta sitovana nettoeränä kunnan talousarviossa on tulo, joka liikelaitoksen tulee tulouttaa korvauksena kunnan liikelaitokseen sijoittamasta oman tai vieraanpääomanehtoisesta pääomasta sekä meno, joka on kunnan avustusta liikelaitokselle. Liikelaitoksen investoinnit rahoitetaan lähtökohtaisesti tulo- ja avustusrahoituksella. Niihin ei osoiteta kunnan talousarviossa määrärahaa muuten kuin pääomasijoituksena samaan tapaan, kuin kunta osoittaa rahoitusta tytäryhteisölleen.

16.3.2015

6.5.1 Kunnan liikelaitokset

Kunnan liikelaitos edellyttää Kvstossa erikseen tehtävää perustamispäätöstä.

Kunnan liikelaitoksia ovat Helsingin kaupungin taloushallintopalvelu -liikelaitos (Talpa), Helsingin kaupungin liikennelaitos -liikelaitos, Helsingin kaupungin Palmia -liikelaitos, ja Helsingin kaupungin henkilöstön kehittämisspalvelut -liikelaitos (Oiva Akatemia).

Liikelaitosten perustamislainan korot ja peruspääoman tuotto käsitellään tuloslaskelmaosassa tuloina ja rahoitusavustus menona. Perustamislainan lyhennykset käsitellään rahoitusosassa tuloina ja perustamislainan anto ja muu lainananto sekä peruspääoman korotus menona. Toiminnan perustelut esitetään käyttötalousosassa.

Perusteluiksi kunnan liikelaitokset esittävät strategiset tavoitteet, kilpailuttamisen periaatteet, tulos- ja rahoituslaskelman, sitovat tavoitteet toiminnalle sekä investointisuunnitelman. Laskelmat esitetään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamien tulos- ja rahoituslaskelmakaavojen mukaisina (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä). Perustelut esitetään talousarvion perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti (liite 2).

6.5.2 Nettobudjetoidut yksiköt

Nettobudjetoidut yksiköt sisältyvät käyttötalousosaan ja budjetoidaan aina omalle talousarviokohdalleen. Yksiköiden talousarvio esitetään tuloslaskelman muodossa. Kvsto päättää sitovuustasoksi toimintakatteen.

Luettelo vuoden 2016 talousarvion nettobudjetoiduista yksiköistä on liitteenä 1.

6.6 Alijäämän kattamisvelvollisuus

Kuntalaki ei edellytä vuositasolla pyrkimystä nollatulokseen eli muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista.

Kuntalain 65 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä (*toimenpideohjelma*), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena (*alijäämän kattamisvelvollisuus*).

16.3.2015

6.7 Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnallinen tavoite on talousarviossa Kvston tehtäväkohtaisesti asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite.

Kvsto päättää talousarvion käsittelyn yhteydessä, mitkä tavoitteista ovat sitovia. Muut tunnusluvut esitetään perusteluina. Talousarvion toteutumista seurattaessa seurataan myös näiden mittareiden kuvaamien toimintojen toteutumista.

6.8 Talousarvion sitovuus

Toiminnassa ja taloudenhoidossa noudatetaan talousarviota. Kvstoon nähden sitovaksi eräksi talousarviossa voidaan määrittellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate ja/tai toiminnallinen tavoite.

Pääsääntöisesti sitovuustaso on

- bruttobudjetoituilla yksiköillä
  - kohdan menot yhteensä
  - toiminnalliset tavoitteet
- nettobudjetoituilla yksiköillä
  - toimintakate
  - toiminnalliset tavoitteet
- kunnan liikelaitokset
  - tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittävät erät
  - toiminnalliset tavoitteet

Hallintokunnan talousarvioon voi sisältyä mm. avustuksia yhteisöille, ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa ja EU-hankkeita. Näihin toimintoihin varatut määrärahat esitetään tarvittaessa sitovina erikseen esim. erityisperusteluina tai liitteinä.

Talousarvion käsittelyn yhteydessä Kvsto päättää hallintokuntien talousarvioiden sitovuustason.

6.9 Sisäisten palvelujen budjetointi

Hallintokuntien välinen laskutus sisällytetään menoihin ja tuloihin ja näin saadaan kuva hallintokunnan kokonaismenoista ja -tuloista. **Talousarvioehdotuksessa on esitettävä erikseen sisäisten erien osuus ao. meno-/tulolajierästä.** Sisäisiä eriä tarvitaan virastojen ja liikelaitosten yhdistettyjen tulos- ja rahoituslaskelmien tuottamisessa. Hallintokuntien on huomioitava, että Helsingin energia, Helsingin satama ja Palmian henkilöstöruokailu-, kiinteistö-, siivous- ja turvapalvelutoiminnot on yhtiöitetty, joten niiden ja kaupungin väliset tulot ja menot budjetoidaan ulkoisiksi eriksi

16.3.2015

Hallintokunnan sisäistä laskutusta (esim. osastojen välinen) ei pääsääntöisesti käsitellä talousarviossa. Määrärahat budjetoidaan palvelujen tuottajalle, jolloin kaupungille todella aiheutuvat menot (esim. palkat) voidaan kohdistaa oikeille tulostileille. Sisäistä laskutusta seurataan kustannuslaskennassa.

Mikäli hallintokunnan talousarvioon kuitenkin sisältyy omana kohtanaan nettobudjetoitu yksikkö, joka myy palveluja myös oman hallintokunnan toisille yksiköille, em. tilaajayksiköt budjetoivat menoina palvelujen ostot ja tuottajayksikkö budjetoit menoina palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot ja tuloina palvelujen myyntitulot.

6.10 Suunnitelmajoistojen käsittely

Poistot käsitellään hallintokuntien tuloslaskelmissa määrärahan ulkopuolisena eränä, josta ne siirtyvät koko kaupungin tuloslaskelmaan.

7 SUUNNITTELUN YLEISOHJEET

7.1 Talousarvion ja -suunnitelman lähtökohta

Kaupungin strategiaohjelma 2013 - 2016 on lähtökohtana hallintokuntien valmistellessa vuoden 2016 talousarvioehdotusta ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2016–2018.

Strategiaohjelman mukaan Helsingin velkaantumiskehitystä hidastetaan pitämällä emokaupungin käyttömenojen reaaliakasvu asukasmäärän kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella 1 % tuottavuuden parantamisen tavoitteella valtuustokaudella 2013–2016 ja rahoittamalla nykyistä merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulo-rahoituksella ja kiinteän omaisuuden myyntituloilla. Laatimisohteiden kohdassa 3 on esitetty vuoden 2016 talousarvioehdotuksen raamit, joita ei voida ylittää laadittaessa talousarvioehdotusta.

Kaupungin strategiaohjelmaan sisältyy toimenpide, että kaupunki tekee ja toteuttaa vuosille 2013–2016 kaupungin kokonaisvaltaisen tuottavuusohjelman. Ohjelman toimenpiteitä on sisällytetty hallintokuntien vuoden 2015 talousarvioihin. Toimenpiteitä tulee jatkaa hallintokuntien vuoden 2016 talousarvioehdotuksissa tavoitteena tuottavuuden parantaminen.

Lisäksi hallintokuntien on vuoden 2016 talousarvioehdotusta laatiessaan otettava huomioon laatimistyötä ohjaavat kaupunginhallituksen kannanotot sekä kaupunginvaltuuston raamista käymä lähetekeskustelu.

7.2 Laatimisohteiden käsittely lauta- ja johtokunnissa

Vuoden 2016 talousarvioehdotuksen raami valmistelutyötä ohjaavine kannanottoineen sekä laatimisohteet esitellään lauta- ja johtokunnille.

16.3.2015

Lauta- ja johtokunnat voivat antaa ehdotusten valmisteluun liittyviä ohjeita ja tavoitteita. Ne päättävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa käsittelyajan- kohdan ohjeiden kohdassa 9 esitettyjä määräaikoja noudattaen.

7.3 Hallintokuntien yhteistoiminta

Strategiaohjelman mukaan toimivan Helsingin tavoitteena on, että asukkaille järjestetään sujuvat ja integroidut palvelut. Strategiaohjelman mukaan kehitetään prosessien johtamista ja johtamistapoja ja parannetaan asukkaiden palveluketjuja tehostamalla toimialarajat ylittävien prosessien ohjausta. Johtamisen toimenpide- ehdotuksiin sisältyy, että keskeisissä toimialarajat ylittävissä tavoitteissa toimenpiteet valmistellaan samaan palveluketjuun osallistuvien virastojen ja liikelaitosten yhteistyönä. Yhteiset toimenpiteet sisällytetään samansisältöisinä ao. lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotuksiin.

Virastojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotusten 2016 valmistelussa tehdä yhteistyötä siten, että keskeisissä palveluketjuissa lautakunnille esitettävä tavoitteet ja toimenpiteet ovat yhdensuuntaisia.

Hallintokuntien tulee talousarvioehdotuksissaan esittää toimialarajat ylittävien palveluprosessien kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet. Hallintokuntien yhteisellä esityksellä tulee määritellä prosessin vastuutaho. Toimialarajat ylittäviä palveluprosesseja koskevat kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet sekä ehdotukset hallintokuntien yhteisiksi sitoviksi ja muiksi toiminnallisiksi tavoitteiksi tulee käsitellä kaikissa käsiteltävään palveluprosessiin osallistuvissa lautakunnissa. Esitysten tulee sisältää konkreettinen tavoite toimenpiteiden kokonaiskustannuksia vähentävistä vaikutuksista taloussuunnitelmakaudella.

Hallintokuntien yhteisten toimenpiteiden tai yhteistyömuotojen osalta hallintokuntien tulee sopia yhteisestä henkilökunnan käytöstä, kustannusten jakamisesta ja siitä minkä hallintokunnan talousarvioehdotukseen määrärahat budjetoidaan. Määrärahojen muutokset on perusteltava kokonaisraamin puitteissa.

Hallintokuntien välistä yhteistoimintaa edistetään hallintokuntarajat ylittävien prosessien osalta vuosina 2015 ja 2016 johtajiston 13.11.2013 ja 19.11.2014 tulospalkkiojärjestelmistä tekemän päätöksen mukaisesti. Tulospalkkiojärjestelmiin mukaan valittujen prosessien kehittämisen tulee suuntautua prosessien johtamistapojen määrittelyyn ja kehittämiseen.

Virasto- tai rootelirajat ylittävät toimenpiteet tulee valmistella yhteistyössä ao toimenpiteisiin osallistuvien virastojen kesken.

16.3.2015

7.4 Kilpailuttaminen

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan, millaisia muutoksia on vireillä tai suunnitteilla tapahtuvaksi hallintokunnassa kilpailuttamisen ja kilpailun suhteen talousarvio- ja taloussuunnitelmakauden aikana. Esityksestä tulee ilmetä myös suunnitelmat kilpailutettujen ostopalveluiden siirtämisestä hankittavaksi kaupungin sisäiseltä palveluntuottajalta.

Lisäksi hallintokunnat selvittävät suunnitelmassa tämänhetkisen kilpailuttamistilanteensa, kuten esimerkiksi kilpailutetun toiminnan arvioidun osuuden yksikön bruttomenoista. Selvityksen tulee sisältää myös perustelut muutoksille kilpailuttamisen käytössä ja kilpailutilanteessa. Kaupunginhallitus on hyväksynyt 11.2.2008 (170 §) kaupungin oman toiminnan kilpailuttamisen periaatteet

8 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET

8.1 Kaupungin strategiaohjelma ja sen toteuttaminen

Strategiaohjelma 2013–2016 on lähtökohtana valmisteltaessa vuoden 2016 talousarvioehdotusta ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2016–2018

Strategiaohjelman toteuttamisen ja seurannan väline on kaupungin talousarvio. Strategiaohjelma esitetään vuosittain kaupungin talousarvion yleisperusteluosassa. Valtuustokauden aikana strategiaohjelmaa tarkistetaan, mikäli kaupungin toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä kaupungin toimintaan tai talouteen vaikuttavia muutoksia. Strategian tarkistamistarvetta arvioidaan vuosittain kaupunginvaltuuston talousarvioehdotuksen valmistelua koskevassa lähetekeskustelussa.

8.2 Toiminnan tavoitteet

Strategiaohjelmassa määritellään kaupungin toiminnan strategiset tavoitteet ja painopisteet.

Strategian toimeenpano tapahtuu vuosittaisen talousarvioprosessin kautta. Virastot ja liikelaitokset valmistelevat keväällä talousarvioehdotuksensa lauta- ja johtokuntien päätettäväksi. Talousarvion laatimisen yhteydessä virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt määrittelevät omassa strategiatyössään kaupungin strategiaohjelmasta johdetut oman toimialansa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuusto päättää talousarvion yhteydessä sitovista ja muista toiminnallisista tavoitteista.

Valtuuston hyväksymät strategiaohjelman tavoitteet osoittavat toiminnan suunnan.

Kaupungin strategiaohjelmasta johdetut **sitovat toiminnalliset tavoitteet** kuvaavat vaikuttavuuden, laadun tai palvelutason tavoitteet ja mittarit. Talousarvioehdotuk-

16.3.2015

---

sissa lautakunnat esittävät ehdotuksen valtuuston päätettäväksi sitoviksi toiminnalliseksi tavoitteiksi. Sitovien toiminnallisten tavoitteiden määrittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tavoite ohjaa toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Osan tavoitteista tulee ohjata toimintaa virastojen ja liikelaitosten toimialarajat ylittävien haasteiden ratkaisemiseen.

Kaupunginhallitus on lausunnossaan tarkastuslautakunnan erillisraportista todennut, että hallintokuntien tulee asettaa sitovat toiminnalliset tavoitteensa niin, että ne talousarvion laatimisohteiden mukaisesti ohjaavat toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Hallintokuntien tulee talousarvioesityksen sitovaa toiminnallista tavoitetta asetettaessa esittää, miten kaupungin strategiaohjelman linjaukset ja toimenpiteet on otettu huomioon (Khs 12.1.2015, § 42).

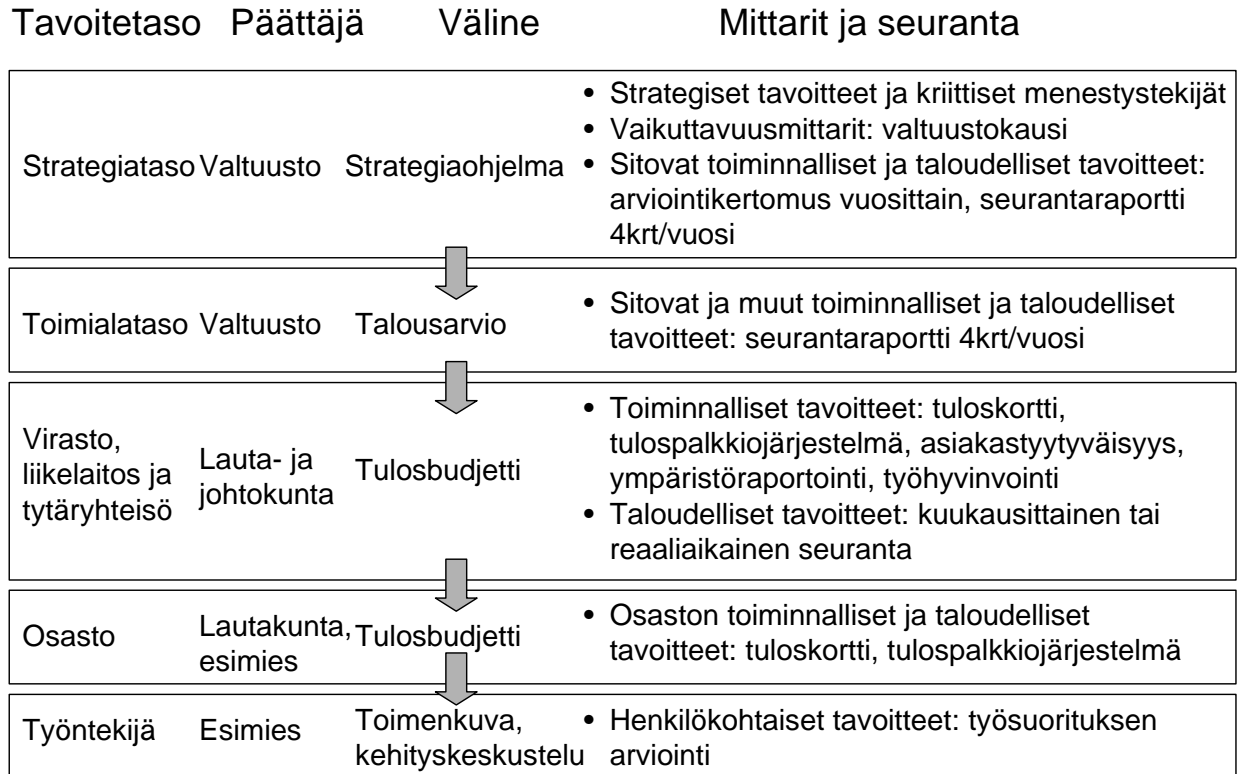
Kaupungin strategioista tai toimialan ja tehtävän erityispiirteistä johdetut **muut toiminnalliset tavoitteet** ohjaavat määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä tai toiminnan kehittämistä.

Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Hallintokuntien tulee tarkastella myös toimialansa palvelukokonaisuuden kannalta merkittävimmille tytäryhteisöille asetettavia tavoitteita.

16.3.2015

Kuva 2. Tavoitteiden seurantamittarit eri tasoilla

16.3.2015

8.3 Käyttötalous

8.3.1 Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut

Hallintokunta valmistelee ehdotuksen talousarviokirjaan painettavista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan ja suoritetaulukko-osan.

Tuottavuuden seurannassa virastojen ja liikelaitosten tulee huolehtia tuottavuuslaskennan oikeellisuudesta ja annettujen tietojen yhdenmukaisuudesta. Tuottavuusindeksiä laskettaessa menoissa ovat mukana myös poistot ja työllistettyjen kustannukset. Tuottavuuden kehitys esitetään indeksisarjana vuosilta 2013–2018 siten, että vuoden 2013 tuottavuusindeksiluku on 100.

Asukaskohtaisten tunnuslukujen laskennassa käytetään seuraavia lukuja:

1.1.2013	603 968
1.1.2014	612 664
1.1.2015	621 600
1.1.2016	631 053
1.1.2017	637 597
1.1.2018	644 240

Talousarviokirjaan sisällytettävä enintään viisi sivua pitkä **perustelutekstiehdotus, joka on tehtävä liitteessä 2 esitetyn perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti. Perustelutekstissä esitetään vain hallintokunnan toiminnan kannalta tärkeimmät asiat, jotka on vietävä lauta- tai johtokunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.**

Ehdotukset perusteluteksteistä suoritetaulukoineen on toimitettava sähköpostin (kanslia.talousarvio@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa (ei pdf:nä) kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle

8.3.2 Menot

Hallintokunnille on annettu kohdassa 3 menoja koskevat kokonaisraamiluvut, joita hallintokunnat eivät voi ylittää laatiessaan vuoden 2016 talousarvioehdotusta.

Menot ja tulot lukuun ottamatta verotuloja budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain.

Malli talousarvio- ja taloussuunnitelmataulukosta on liitteenä 3.

16.3.2015

Sekä talousarvio että -suunnitelma laaditaan vuoden 2015 rahanarvoon. Valtiovarainministeriön joulukuun 2014 ennusteen mukainen kuluttajahintaindeksin muutos vuodelle 2016 on +1,7 %. Tätä yleistä kustannustason muutosta voidaan käyttää tarkempien toimialakohtaisten kustannustason nousuarvioiden puuttuessa mm. arvioitaessa palvelujen ostojen, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä muiden menojen määrärahoja.

Kustannustason nousupaineista huolimatta hallintokuntien tulee pysyä annetun kokonaisraamin puitteissa.

Aikaisempien vuosien taloutta koskevia tietoja ei muuteta laatimisajankohdan hintatasoon, vaan ne ilmoitetaan nimellisarvossaan.

Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 8.4 Henkilöstö.

Hallintokuntien tulee huomioida euromääräistä talousarvioehdotusta valmistellessaan, että Helsingin Energialle, Helsingin Satamalle ja Helsingin Palvelut Oy:lle maksettavat menot ja niiltä saatavat tulot tulee budjetoida ulkoisiksi menoiksi ja tuloliksi.

Sisäiset tilavuokrat

Tilakeskus voi korottaa voimassa olevien sopimusten mukaisia sisäisiä tilavuokria enintään kuluttajahintaindeksin (ent. elinkustannusindeksi) mukaisesti (Valtionvarainministeriön tämänhetkinen arvio on +1,7 % vuodelle 2016). Valtion budjettiesityksen yhteydessä syyskuussa prosentti tarkentuu).

Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen hallintokuntien talousarvioehdotuksissa ja ne tullaan myös esittämään vuoden 2016 talousarvion käyttötalouden taulukoissa.

16.3.2015

Muut sisäiset palvelut

Sisäiset palveluntuottajat voivat korottaa yksikköhintoja/palvelumaksuja enintään kuluttajahintaindeksin mukaisesti (Valtionvarainministeriön tämänhetkinen arvio +1,7 % vuodelle 2016). Valtion budjettiesityksen yhteydessä syyskuussa prosentti tarkentuu)

Liikelaitokset ja hallintokunnat, joiden sisäisiä yksikköhintoja/palvelumaksuja hallintokunnat tarvitsevat ehdotuksia laatiessaan, toimittavat tiedot välittömästi niiden valmistuttua hallintokunnille ja kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle.

8.3.2.2 Vakuutusrahastomaksut ja -korvaukset

Vakuutusrahastomaksun suuruus on yksi promille viraston vakuuttamattoman poistonalaisten pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Liikelaitosten osalta vakuutusrahastomaksu on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden keskiarvo laitokselle maksetuista vakuutusrahastokorvauksista, kuitenkin vähintään yksi promille vakuuttamattoman poistonalaisten pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta.

Talousarvioehdotuksessa vakuutusrahastomaksu esitetään erikseen menolajin Muiden palvelujen ostot perusteluissa.

Vakuutusrahastomaksun laskentaperusteista ja maksutavasta päättää kaupunginjohtaja. Vakuutusrahastomaksua maksetaan siitä ajankohdasta lukien, kun omaisuus merkitään taseeseen ao. käyttöomaisuustilille. Vakuutusrahastomaksua ei makseta maa- ja vesiomaisuudesta, keskeneräisestä käyttöomaisuudesta, pysyvien vastaavien aineettomien hyödykkeiden eikä yleisessä käytössä olevasta omaisuudesta (esim. liikenneväylät, puistot, leikkipaikat).

Rahastosta korvattavien vahinkokustannusten vähimmäisraja on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta 50 000 euroa. Vakuutusrahastokorvaus maksetaan tällöin vain tämän vähimmäisrajan ylittävästä osuudesta.

8.3.2.3 Arvonlisävero

Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan pääsääntöisesti ilman arvonlisäveroa. Myyntihintoihin sisältyvää arvonlisäveroa ei esitetä tuloarviossa.

8.3.2.4 Luottotappiot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston mukaan saamisten luottotappioita ei voida kirjata tulon vähennyksenä. Tästä syystä hallintokunnat varaavat talousarvioehdotuk-

16.3.2015

---

sessaan määrärahan luottotappioita varten, mikäli talousarviovuonna arvioidaan syntyvän luottotappiota. Saamisten luottotappiot budjetoidaan muihin menoihin.

8.3.2.5 Jäsenmaksut

Kvsto on kehottanut Khta nykyistä paremmin valvomaan kaupungin etua järjestöissä, joiden tuloista Helsingin maksamat jäsen- ym. maksut muodostavat merkittävän osan. Virastojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotustaan laatiessaan arvioida ao. hallintokunnan kannalta jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ja siitä koituvia etuja verrattuna jäsenyyden aiheuttamiin velvoitteisiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestöjen jäsenyyksistä kaupungille jäsenmaksujen lisäksi aiheutuviin menoihin. Arvion perusteella tulee tarvittaessa tehdä esitys esim. eroamisesta järjestöstä.

Hallintokunnat budjetoivat omiin talousarvioihinsa niiden järjestöjen jäsenmaksut, joihin kaupunki on hallintokunnan esityksestä Khn päätöksellä liittynyt. Jäsenmaksuliitettä varten hallintokunnat lähettävät tiedot järjestöjen jäsenyydestä kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle.

Kaupunginhallitus päättää edelleen liittymisestä järjestöihin viraston tai liikelaitoksen esityksestä. Esityksissä tulee selvittää perusteellisesti, mitä hyötyä kaupungille on kuulumisesta kyseiseen järjestöön ja saako kaupunki järjestön toimintaan osallistumisesta riittävän vastineen siitä aiheutuville kustannuksille. Mikäli hallintokunta ehdottaa liittymistä järjestöön, tulee samassa yhteydessä pyrkiä tarkastelemaan hallintokunnan jäsenyyksiä kokonaisuutena ja mahdollisuutta luopua jostakin jäsenyydestä.

Järjestöistä eroamisesta voi päättää viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Päätöksestä on toimitettava ilmoitus ao. järjestölle ja päätösluettelonote kaupunginkansliaan.

8.3.2.6 Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta sekä sponsorirahan käyttö

Hallintokunnat voivat etsiä omalle työlleen ulkopuolisten sponsorien tukea. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. yritykset ja yhteisöt. Sponsoriyhteistyö on sisällöltään monimuotoista ja laaja-alaista. Se on sopimuksellista, molemminpuolista ja vastikkeellista. Sponsorointiyhteistyön kumppaneiksi hankittavien ja hyväksyttävien organisaatioiden tulee täyttää kulloinkin yleisesti hyväksytyt eettiset säännöt. Näiltä osin kumppanien hyväksymisestä vastaa aina viraston päällikkö.

Jos hallintokunnalla on talousarviossa varattuna määrärahat esimerkiksi sellaiselle tapahtumalle tai hankkeelle, jossa kaupunki sekä valtio ovat ensisijaisia hakijoita ja joihin haetaan sponsoreita, ei sponsorivastike lähtökohtaisesti saa kasvattaa kaupungin hankkeeseen kohdentamia resursseja.

Useassa tilanteessa sponsorointi on luonteeltaan kehittämistä, jolla kaupungin omien palvelutuotantoa tukevien tapahtumien ja hankkeiden sisältöä sekä näihin

16.3.2015

---

käytettävää resursointia voidaan kasvattaa ilman että kaupungin kohdentama netto-rahamäärä muuttuu.

Sponsorirahan käytöstä ja käsittelystä kirjanpidossa kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto on antanut 17.11.1999 ohjeet hallintokunnille.

8.3.2.7 Vuosijuhlat ja historiikit

Virastot ja laitokset voivat järjestää vuosipäiväjuhlallisuuksia silloin, kun kysymyksessä on 25, 50, 75, 100, 125 tai vastaava vuosipäivä. Juhlan järjestäminen edellyttää kaupunginjohtajan hyväksyvää päätöstä. Lauta- ja johtokuntien sekä virastojen ja liikelaitosten 50, 100, 150 tai vastaavaa vuosipäivää vietettäessä saadaan julkais-ta juhluvuoteen liittyvä historiikki tai vastaava teos kaupunginjohtajan myönnettyä siihen lauta- tai johtokunnan esityksestä luvan.

Vuosipäiväjuhlallisuuksien järjestämisestä aiheutuneet menot on katettava pää-sääntöisesti hallintokuntien määrärahoista. Vain poikkeustapauksissa tähän tarkoi-tukseen voidaan myöntää osarahoitusta Khn käyttövaroista. Osarahoitusta koske-vat esitykset Khn käyttövaroista myönnettävistä määrärahoista tulee tehdä talous-arvioehdotuksen yhteydessä.

8.3.3 Tulot

Hallintokuntien tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään. Tavoitteena tulee olla, et-tä tulojen osuus palvelujen tuotantokustannuksista kasvaisi.

Luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista on toimitettava talousarvioehdotuksen liitteenä. Luettelossa esitetään kunkin maksun ja taksan vahvistamisperusteet, viimeinen vahvistamispäätös ja osuus vastaavista yksikkö-kustannuksista. Maksuista ja taksoista päätettäessä, tulee erityisesti tarkastella, et-tä perittävät maksut ja taksat kattavat kaikki palvelun tuottamisesta aiheutuvat kus-tannukset.

Valtionavustukset ja -tuet

Hallintokuntien arvioimat sekä talousarvio että -suunnitelmavuosina saatavat käyt-tötalouden valtionavustukset ja -tuet merkitään hallintokuntien käyttötalouden tulo-arvioihin.

Investointimenoilla suoritettavia töitä ja hankintoja varten saatavat valtionosuudet ja -avustukset, jotka esitetään talousarvioehdotuksen yhteydessä erikseen, merkitään investointiosaan.

16.3.2015

Valmistus omaan käyttöön

Jos hallintokunnan käyttötalouden määrärahoihin sisältyy menoja, jotka kohdistetaan edelleen investointeihin, kohdistus merkitään hallinto-kunnan käyttötalouden talousarvioehdotuksessa tuloksi tulolajille Valmistus omaan käyttöön.

8.3.4 Poistot

Virastot ja liikelaitokset ovat arvostaneet kaupungin pysyvien vastaavien hyödykkeet 1.1.1997 Kvston 18.9.1996 (asia 6) (tarkistettu viimeksi Kvstossa 11.5.2011, 96 §) tekemän päätöksen mukaisesti. Samalla Kvsto hyväksyi Helsingin kaupungin poistosuunnitelman. Lautakunnat oikeutettiin vahvistamaan virastojen ja liikelaitosten tarkemmat poistosuunnitelmat em. suunnitelmassa esitettyjen poistoaikojen rajoissa.

Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot.

Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

8.3.5 Erilliskysymykset

8.3.5.1 Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Tiukkenevassa taloustilanteessa innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa olemassa olevien palvelujen ja erityisesti käyttäjien kannalta tärkeimpien sekä hallintokuntien toiminnan ja taloudelliselta volyymilta suurimpien peruspalvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseen. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen. Uusien palveluiden luomiseen tai nykyisten palvelujen laajentamiseen tähtääviä kehittämishankkeita ei käynnistetä.

8.3.5.2 EU-hankkeet

EU-hankkeesta aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. hallintokunnan talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta, valtiolta tai muulta rahoittajalta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate).

Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös hankkeen partnereille jaettavat EU:n ja valtion tuet sisällytetään talousarvioon silloin kun kaupunki toimii koko hankkeen hallinnoijana ja välittää tukiosuudet muille partnereille. Hankkeen EU:n, valtion tai muun rahoittajan tuet budjetoidaan tulotilille "Tuet ja avustukset" ja hankkeen menot vakiomenolajeille.

16.3.2015

Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai joihin sellainen on saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

Mikäli hankkeen kustannukset on sovittu maksettavaksi erillisestä keskitetystä hankemäärärahasta, ei hankkeen menoja ja tukiosuuksia tule budjetoida omaan talousarvioon.

EU-hankkeista, myös investointihankkeista, tehdään erillinen selvitys, josta ilmenee hankkeen yleispiirteinen sisältö ja kustannusarvio menolajeittain sekä rahoitus. Selvitys on liitettävä talousarvioehdotukseen. EU-hankkeet on mainittava erikseen käyttösuunnitelmissa.

Kaupunginhallituksen johtosäännön 13 §:n 3 kohdan mukaan rakennus- ja ympäristötointa johtavan apulaiskaupunginjohtajan tehtävänä on, ellei hän ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, hakea kaupungin puolesta Euroopan Unionin rahoitusta, riippumatta siitä, mitä virastoa tai laitosta asia koskee. Rakennus- ja ympäristötoimen apulaiskaupunginjohtajalle lähetettävien hanke-esitysten tulee olla aina viraston tai laitoksen päällikön hyväksymä. Tämä koskee kaikkia EU-rahoitteisia hankkeita, olipa kaupunki itse päähakijana, partnerina tai kuntarahoittajana. EU-hankkeiden osalta koordinaatio- ja päätöksenteon valmisteluvastuu on kaupunginkanslian elinkeino-osastolla. Päätösmenettelyyn tulee varata riittävästi aikaa ja elinkeino-osaston valmistelijaan (Mirja Eklund) tulee olla yhteydessä jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa, jotta hankkeen käsittelyn aikatauluista ja päätökseen tarvittavista asiakirjoista voidaan sopia. Jos hankkeeseen osallistuu useampia virastoja, avataan Ahjo-asiakirjahallintoon vain yksi asia. Hankehakuun osallistuvien virastojen on keskenään sovittava asian koordinoinnista. Lisätietoja päätösmenttelystä, mahdollisista rahoituskanavista ja hakumenettelyistä voi tiedustella elinkeino-osastolta Mirja Eklund puh. 310 36571 tai sähköpostitse mirja eklund@hel.fi.

8.3.5.3 Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun kuntien yhteistyö

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 16.1.2013 pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyösopimuksen vuosille 2013–2016. Sopimuksen mukaisesti pääkaupunkiseudun kaupunkien tavoitteena on kaupunkien välisen yhteistyön kehittäminen, sen tiivistäminen Helsingin seudun kuntien kanssa sekä edunvalvonta ja yhteistyö valtion suuntaan. Helsingin seudun kuntien yhteistyösopimus on ollut voimassa toistaiseksi 1.10.2005 alkaen.

Pääkaupunkiseudun seudullista omistajaohjausta syvennetään edelleen erityisesti keskeisissä yhteisissä yhteisöissä. Seutuyhteistyössä edistetään metropolipolitiikan linjauksia valtion kanssa yhteistyössä ja valmistellaan uusia aiesopimuksia ja käynnistetään niihin perustuvien hankkeiden toteutusta. Lisäksi yhteistyöllä edistetään seudun kansainvälistä kilpailukykyä sekä kehitetään seudullista maankäyttöä, asumista ja liikennettä.

Helsingin seudun sopimusperusteisen yhteistyön tavoitteet kytkeytyvät 2015 alussa vielä vireillä oleviin laajoihin kuntauudistushankkeisiin (kuntalaki-, sosiaali- ja ter-

16.3.2015

---

veydenhuolto- ja metropolihallintouudistukset) ja seudun erityiseen kuntajakoselvitykseen, jonka valtiovarainministeriö käynnisti joulukuussa 2013.

8.3.5.4 Tietotekniikan kustannukset ja hankkeet

Kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosaston tietotekniikkayksikkö huolehtii tietotekniikan hyödyntämisen ohjauksesta kaupungin hallinnossa. Kaupungin tietotekniikan hyödyntämistä ja tietohallinnon kehitystä ohjataan kaupunginhallituksen hyväksymällä tietotekniikkaohjelmalla.

Kaupunginvaltuusto on asettanut valtuuston toimikaudeksi kaupunginhallituksen tietotekniikkajaoston. Jaoston tehtävät ja toimivalta on määritelty kaupunginhallituksen johtosäännössä. Jaoston käsiteltäväksi tuotavien asioiden valmistelussa noudatetaan kaupunginhallituksen käsittelyjärjestystä ja valmisteluprosessia. Viraston ja liikelaitoksen on tuotava jaoston käsittelyyn tietotekniikan hankeohjelmaan esitettävät tietotekniikkahankkeet, joiden arvioitu kokonaiskustannus ylittää miljoona euroa. Hallintokuntien tulee antaa talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana erittely tietohallinnon ja tietotekniikan kustannuksista. Erittely tehdään liitteenä olevan laskentatyökirjan mukaisesti sekä irtaimen omaisuuden että käyttötalouden osalta (liite 8). Hallintokuntien tulee tehdä talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana esitykset niistä tietohallinnon ja tietotekniikan kehittämishankkeista, joita ne ehdottavat otettavaksi mukaan kaupungin tietotekniikan hankeohjelmaan. Hallintokuntien tulee varata hankkeiden määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisraamin puitteissa ja asettaa hanke-ehdotuksensa tärkeysjärjestykseen. Keskitetystä tietotekniikasta varataan määräraha hallintokuntien yhteishankkeiden rahoittamiseen. Yhteishankkeessa vähintään kaksi hallintokuntaa tekee yhteisen esityksen sisällytettäväksi hankeohjelmaan. Hallintokuntien esitykset käsitellään talousarviokäsittelyn yhteydessä ja niiden pohjalta muodostetaan kaupungin tietotekniikan hankeohjelma.

Hankeohjausryhmä ohjaa hankeohjelmaan suunnattujen taloudellisten resurssien käyttöä hyväksytyin hankeohjelman puitteissa. Jos hankeohjelman hanketta ei kyetä käynnistämään tai viemään eteenpäin, viraston on neuvoteltava hankkeeseen osoitettujen resurssien uudelleensuuntaamisesta viipymättä kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosaston tietotekniikka -yksikön kanssa. Hankeohjelman mukaiselle hankkeelle osoitettuja määrärahoja ei ole mahdollista käyttää muihin tarkoituksiin ilman kaupunginkanslian lupaa.

Kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosaston tietotekniikka -yksikkö antaa tarkemmat ohjeet hankekäsittelyn edellyttämien tietojen toimittamisesta hanke-ehdotusten hyväksymiskäsittelyyn hankeohjelman työtilassa. Hanke-ehdotukset kirjataan kaupungin yhteiseen projektisalkunhallintavälineeseen, jota käytetään kaupungin tietotekniikan hankeohjelman kokoamiseen ja käsittelyyn.

Vuoden 2015 alusta ICT-palvelukeskuksessa mukana oleville virastoille (kanslia, sote ja vaka) varataan IT-laiteinvestointimääräraha vuoden 2014 mukaisena. Uudet

16.3.2015

---

vuonna 2016 mahdollisesti mukaan tulevat virastot budjetoivat IT-laiteinvestointinsa normaalisti ja ilmoittavat ne laskentatyökirjassa pyydetyllä erittelyllä.

8.3.5.5 Ympäristöasioiden hallinta ja seuranta

Virastojen ja liikelaitosten tulee asettaa ympäristöä koskevat toiminnalliset tavoitteet toimintasuunnitelmakaudelle 2016–2018. Tavoitteita asetettaessa tulee ottaa huomioon kaupungin strategiaohjelman (2013–2016) ympäristötavoitteet sekä kaupungin ympäristöpolitiikan (kvsto 26.9.2012) tavoitteet (ilmasto, ilma, melu, vedet, luonto ja maaperä, hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus, ympäristötietoisuus, ympäristöjohtaminen sekä kumppanuudet). Ympäristöä koskevat tavoitteet voivat olla myös sitovia energiansäästöä tai muuta ympäristösuojelua koskevia tavoitteita. Kaupunki on sitoutunut EU:ta tiukempiin ilmastotavoitteisiin, minkä saavuttaminen edellyttää tavoitteiden asettamista myös hallintokunnissa.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti vuodelta 2015 laaditaan ympäristökeskuksessa hallintokuntien ympäristöä koskevien selvitysten ja ympäristö- ja yhteiskunta-vastuuraporttien perusteella. Vastuu tiedon tuottamisesta kuuluu kaikille hallintokunnille ja tytäryhteisöille.

8.3.5.6 Energiansäästötavoitteet

Energiansäästöllä edistetään kaupungin tavoitetta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Lisäksi energian säästämällä on kaupungin toimintamenoja vähentävä vaikutus.

Helsingin kaupungin ja kauppa- ja teollisuusministeriön (nykyisin Työ- ja elinkeinoministeriö TEM) allekirjoittamassa energiatehokkuussopimuksessa on määritelty, että kaupunki tavoittelee vuoteen 2005 verrattuna yhdeksän prosentin energiansäästöä sopimusjaksolla 2008–2016. Joulukuussa 2013 allekirjoitettiin aiesopimus uudeksi energiatehokkuus-sopimukseksi, jolla katetaan sopimusjakso 2017–2020 (vaihtoehtoisesti 2025 asti). Neuvottelut uuden energiatehokkuussopimuksen laatimiseksi käynnistettiin tammikuussa 2015 Energiaviraston johdolla.

Energiatehokkuussopimuksen pohjalta laaditussa toimintasuunnitelmassa (Khs 15.6.2009, 766 §) on määritelty keskeiset energiatehokkuustyön tavoitteet.

Kaupungin tavoitteissa energiansäästön lisäämiseksi (26.11.2013) todetaan, että hallintokuntakohtainen energiansäästötavoite on suuruusluokaltaan 2 % vuosittain vuoteen 2020 asti. Toiminnallisena tavoitteena on esitetty, että energiansäästötyö jatkuu sitovien energiansäästötavoitteiden puitteissa (kaupungin strategiaohjelma v. 2009–2012). Hallintokuntien työn opastamista jatketaan rakennusvirastosta vuonna 2010 aloitetun mukaisesti.

Hallintokuntien tulee laatia tai päivittää tarvittaessa sitovia energiansäästötavoitteita koskeva toimintasuunnitelma viimeistään vuoden 2015 loppuun mennessä. Suunni-

16.3.2015

---

telmaan tulee sisällyttää kuvaus käyttäjien, ylläpitäjien ja kiinteistöhuollon välisestä yhteistyöstä pyrittäessä rakennusten oikeanlaisen energiatehokkuuden, ylläpidon ja käytön aikaansaamiseen. Valmiit toimintasuunnitelmat pyydetään lähettämään sähköpostiosoitteella sirpa.eskelinen@hel.fi ja ne tullaan julkaisemaan energiansäästöneuvottelukunnan nettisivuilla säästöideoiden ja -käytäntöjen jakamiseksi hallintokuntien kesken.

Keskeisten toimenpiteiden selvittämiseksi energiansäästötavoitteen saavuttamisessa HKR-Rakennuttaja tarjoaa apuaan hallintokuntien toimintasuunnitelmien laadinnassa ja päivittämisessä sekä käytännön toimenpiteiden suorittamisessa.

Vuoden 2015 hallintokuntaakohtaiseksi sitovaksi energiansäästötavoitteeksi asetettiin 8 % vuoden 2010 kokonaisenergiankulutuksesta.

Energiansäästöneuvottelukunta esittää vuoden 2016 hallintokuntaakohtaiseksi sitovaksi energiansäästötavoitteeksi 10 % vuoden 2010 kokonaisenergiankulutuksesta mukaan lukien aiempien vuosien säästötavoitteet. Kokonaisenergiankulutus luetaan sähkön ja kaukolämmön päämittareilta. Kaukolämmön kokonaisenergiankulutuksessa huomioidaan mitatun kulutuksen lisäksi myös sääkorjattu energiankulutus. Kokonaisenergian-kulutuksen lisäksi kulutuskohteessa seurataan myös sähkön ja lämmön bruttopinta-alaa kohden laskettuja ominaiskulutuksia (kWh/brm²). Ne hallintokunnat, joiden energiankulutuksesta merkittävä osuus on muuta kuin sähköä tai kaukolämpöä (esim. polttoaineita) määrittelevät itse ne kriteerit, jotka tältä osin vastaavat em. energiansäästötavoitetta.

8.3.5.7 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta määrätään kaupunginvaltuuston 11.12.2013 hyväksymissä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteissa, johtosäännöissä ja kaupunginhallituksen hyväksymissä näitä koskeissa ohjeissa (Pysyväispäätökset: Perusteet ja ohjeet (helmi/strategia ja talous/kaupungin talous/sisäinen valvonta ja riskienhallinta /ohjeet).

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kaupungin johtamisjärjestelmää sekä kaupunginjohdon ja hallinnon työvälineitä, joiden avulla tuetaan ja arvioidaan tavoitteiden asettamista, niiden toteutumista ja toimintaprosesseja.

Virastot ja liikelaitokset tunnistavat talousarvion valmistelussa ja selvittävät talousarvioehdotuksen perusteluissa tavoitteisiin liittyviä riskejä, arvioivat niiden vaikutuksia sekä laativat ja päivittävät tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Riskien hallintatoimenpiteistä päättäminen edellyttää riskien todennäköisyyden ja vaikutusten vakavuuden, riskirajojen, riskinottohalukkuuden ja riskinkantokyvyn määrittelyä.

Kaupunginjohtajan nimeämä riskienhallinnan koordinaatioryhmä on arvioinut kaupunkikonsernin merkittäviä riskejä. Virastoille ja liikelaitoksille on toimitettu keväällä

16.3.2015

2014 riskiraportti. Raportissa esitetyt riskit tulee analysoida oman toimialan näkökulmasta ja arvioida omia toimenpiteitä merkittävien riskien hallinnassa. Sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja kehittämisen edellyttämät hankkeet tulee sisällyttää toimintasuunnitelmaan ja mahdolliset kustannukset huomioida talousarvioehdotuksessa.

8.3.5.8 Talousarvioehdotuksen vaikutus terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen

Kaupunginhallitus edellytti vuoden 2014 talousarvioehdotuksesta päättäessään, että jatkossa kaupunginhallitus saa kunkin talousarviokäsittelyn yhteydessä selvityksen, kuinka eri hallintokuntien talousarvio vaikuttaa terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen.

Selvityksen toteuttamiseksi hallintokuntien tulee kertoa talousarvioehdotuksen perustelutekstin kohdassa "Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa" lyhyesti sanallisesti kuinka hallintokunnan talousarvioehdotus vaikuttaa terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen.

8.4 Henkilöstö

Kaupungin strategiaohjelmaan sisältyy henkilöstöstrateginen osuus. Hallintokuntien tulee ottaa huomioon strategiaohjelman henkilöstöä koskevat linjaukset ja tavoitteet vuoden 2016 talousarvioehdotuksen ja vuosien 2016–2018 taloussuunnitelmaehdotuksen valmistelussa.

Hallintokuntien on sopeutettava henkilöstömenonsa vuoden 2016 budjettiraamiin. Talousarvioesitystä laatiessaan hallintokuntien tulee ennakoida toiminnan ja toimintaympäristön muutokset, joilla on henkilöstövaikutuksia sekä ottaa huomioon strategiaohjelman mukainen tuottavuuden parantamista koskeva tavoite. Hallintokunnan tulee arvioida henkilöstömäärän ja palkkakustannusten kehitystä sekä suunnitella toimenpiteet, joilla raamin mukainen tuottavuustavoite voidaan saavuttaa. Tehäviä täytettäessä tulee ottaa huomioon, että kaupungin henkilöstön määrä ei kasva, mikäli siihen ei ole selkeästi osoitettavissa asukasmäärän kasvusta seuraavaa perustetta.

Nykytilan ja tavoitetilan tarkastelu luo perusteet henkilöstösuunnittelulle. Tavoiteltuun henkilöstömäärään ja rakenteeseen pääsemiseksi talousarvion yhteydessä tehdään henkilöstöressurssisuunnitelma.

Eläköitymisen johdosta tai muuten vapautuvat talous- tai hallintotehtävät täytetään ensisijaisesti sisäisin järjestelyin siten, että kaupungin henkilöstön kokonaismäärä näissä tehtävissä ei kasva.

16.3.2015

8.4.1 Henkilöstöstä toimitettava aineisto

Virastot ja liikelaitokset tekevät henkilöstöresurssisuunnitelman osana talousarvioehdotustaan laatimisohjeessa kuvatulle lomakkeelle (liite 9). Laatimisohjeen lisäksi kaupunginkanslian henkilöstöosasto toimittaa jokaiselle virastolle / liikelaitokselle ohjeet ja suunnitelmalomakkeen, jolle henkilöstöresurssisuunnitelman tiedot koottaan. Suunnitelmalomake palautetaan kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle kanslia.talousarvio@hel.fi osana talousarvioehdotusta talousarvion mukaisessa aikataulussa.

Henkilöstöresurssisuunnitelman laatiminen sisältyy virastojen / liikelaitosten tulospalkkiojärjestelmään 2015 (kaupunginkanslia 19.11.2014). Kaupunginkanslian henkilöstöosasto arvioi virastojen / liikelaitosten tavoitteen toteutumisen ja antaa siitä tiedon virastoille / liikelaitoksille lokakuussa 2015.

Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta

Hallintosäännön (Kvsto 22.10.2003, [232 §](#)) 11 §:n mukaan kaupunginhallitus päättää virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta lukuun ottamatta kaupunginjohtajan, apulaiskaupunginjohtajan sekä viraston tai liikelaitoksen päällikön viran perustamista ja lakkauttamista.

Uuden viran perustamisesityksen tekee lauta- tai johtokunta taikka viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Sama viranomainen, joka tekee viran perustamisesityksen, esittää viran lakkautettavaksi.

Jos virka on muutettu työsuhteiseksi tehtäväksi, virka tulee esittää lakkautettavaksi. Henkilöstökeskuksen Viran muuttamista ja tehtävänimikkeitä koskevat periaatteet [ohjeen](#) mukaan esitys virkojen lakkauttamisesta on tarkoituksenmukaisinta tehdä talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Hallintokunnat toimittavat edelleen esityksen niistä vakinaisista viroista, jotka voidaan lakkauttaa 1.1.2016. Viroista esitetään nimike ja vakanssinumero ja luettelo toimitetaan sähköpostin (kanslia.talousarvio@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle

Selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty tai siirretään hallintokunnalle muista hallintokunnista

Liitteeksi laaditaan selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty vuonna 2014 tai jotka vuonna 2015 siirretään hallintokunnalle toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta.

Luettelossa on esitettävä nimike, vakanssinumero ja palkkaustiedot sekä mistä virastosta henkilö on siirretty tai siirretään.

16.3.2015

8.4.2 Palkat

Hallintokuntien tulee kokonaisraamin puitteissa kattaa kulloinkin voimassa olevien virka- ja työehtosopimusten mukaiset palkat korotuksineen. Talousarvioehdotukseen palkat lasketaan voimassa olevien palkkojen perusteella kohdassa 8.4.4 (Palkkojen laskenta) esitetyn mukaisesti. Sopimuskorotukset tulee ottaa huomioon laskennassa.

Tulospalkkiot

Kaupungin tulospalkkiojärjestelmät ovat yhteisten periaatteiden mukaisesti omaraahoitteisia, joten tulospalkkioiden maksatukseen ei varauduta erikseen talousarviossa.

Henkilöstökorvaukset

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin Palkat alalajilla Henkilöstökorvaukset.

Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus

Hallintokunnat, liikelaitoksia lukuun ottamatta eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muutosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 1 14 04.

8.4.3.4 Henkilösivukulut

Hallintokuntien tulee varautua alla mainitun suuruisiin henkilösivukuluihin laatiesaan vuoden 2016 talousarvioehdotusta:

Arvioidut henkilösivukulut vuonna 2016

Eläkekulut

KuEL	27,68 %
VaEL	20,67 %

Muut henkilösivukulut

Sosiaaliturvamaksu	2,08 %
Työttömyysvakuutusmaksu	3,15 %
Työtapaturmavakuutusmaksu	0,70 %

16.3.2015

KuEL- eläkemaksuihin varataan määräraha, joka on kaikilla virastoilla ja liikelaitoksilla 27,68 % maksetuista KuEL-palkoista. Määräraha sisältää työnantajan palkkaperusteisen eläkemaksun, eläkemenoperusteisen maksun ja varhaiseläkemenoperusteisen maksun.

Palkkaperusteinen työnantajan eläkemaksu on 17,15 % maksetuista palkoista. Eläkemenoperusteinen maksu, 9,55 % maksetuista palkoista, muodostuu kaupungin palveluksen perusteella ennen vuotta 2005 kertyneistä, maksussa olevista eläkkeistä. Varhaiseläkemenoperusteinen maksu perustuu työkyvyttömyys-, työttömyys- ja yksilöllisten varhaiseläkkeiden sekä kuntoutustukien yhteenlaskettuihin eläkemenoihin. Maksu on 0,98 % maksetuista palkoista.

VaEL- eläkemaksua varten varataan 20,67 %. VaEL:n piiriin kuuluu lukion ja peruskoulun opettajia sekä muuta henkilökuntaa, joilla on oikeus saada eläke valtion varoista.

Lisätietoja antaa kaupunginkanslian henkilöstöosastolla Leena Mattheiszen, puh. 310 37963.

Kaupungin maksamat eläkkeet (=omasta eläkesäännöstä johtuvat) budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 1 10 05.

Kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksua varten varataan 2,08 % palkka- ja palkkiomäärärahoista. Työttömyysvakuutusmaksua varten varataan 3,15 % ja työtapa-turvavakuutusmaksua varten 0,70 % palkoista.

8.4.4 Palkkojen laskenta

Palkkamenot lasketaan vain tarvittavan henkilöstön osalta, joten tyhjiille vakansseille ei varata määrärahoja. Tyhjä vakanssi tulee esittää lakkautettaviksi.

Vakanssirekisterin henkilökunnan palkkojen laskentaan voidaan käyttää VAKAT-talousarviolistaus-raporttia. Myös eHevy-ohjelmistoa voi käyttää apuna.

Vakanssirekisterissä käytetään palkkojen laskentaan voimassa olevia palkkoja. Palkkasummasta vähennetään tarpeettomiksi käyneiden avoimien vakanssien palkat. Ehdotuksissa on esitettävä 1.1.2016 toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta siirrettävät vakanssit palkkamenoineen. Lomarajat (6 %) vuodelle 2016 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

16.3.2015

Hallintokuntien on varauduttava talousarvioehdotuksissaan mahdollisten kesätyöntekijöiden palkkamenoihin.

8.4.5 Työhyvinvointitoiminta

Kukin virasto ja liikelaitos vastaa henkilöstönsä työhyvinvointia, työturvallisuutta ja työsuojelua turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet on katettava kokonaisuudessaan puitteissa.

Keskushallinnon käyttöön varatuilla määrärahoilla rahoitetaan koko henkilöstöä tai useita virastoja koskevia hankkeita sekä työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja työkyvyn tukemiseen liittyvää kehittämistoimintaa. Työhyvinvointimäärärahojen käytöstä päätetään yhteistoiminnassa työsuojeluneuvottelukunnan kanssa. Valmistelussa otetaan huomioon Kunta10-tutkimuksessa, työterveyskyselyssä sekä työhyvinvointimittarista johdetut henkilöstön työhyvinvointia koskevat johtopäätökset.

Lisäksi keskushallinnon käyttöön budjetoidaan resursseja henkilöstön työkykyä ylläpitävän toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Toiminnan tarkoituksena on sairauslomien ja varhaiseläkemaksujen vähentäminen sekä eläkkeellesiirtymisiän nostaminen.

8.4.6 Ammatillisen osaamisen kehittäminen ja Oiva Akatemian koulutus-, kehittämis- ja konsultointipalvelut

Henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämistarpeiden ennakointi on keskeinen osa toiminnan ja talouden suunnittelua. Toiminnan kehittämiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi hallintokuntien tulee tunnistaa perustehtävissä tarvittava osaaminen. Strategisten tavoitteiden ja tunnistettujen osaamistarpeiden pohjalta laadittavat osaamisen kehittämissuunnitelmat sisältävät johtopäätöksiä siitä, miten tavoiteltuun osaamistasoon päästään. Kaupunginkanslia on antanut 26.9.2014 ohjeen osaamisen kehittämissuunnitelmien tekemisestä.

Oiva Akatemia tarjoaa kehittämis-, koulutus- ja konsultointipalveluita hallintokunnille ja konsernin tytäryhteisöille. Virastojen ja laitosten yhteisillä valmennuksilla lisätään verkostoitumista ja tuetaan yhteistyötä yli hallintokuntarajojen. Oiva Akatemian palvelut ovat maksullisia paitsi silloin kun koko kaupungille strategisesti keskeisten palveluiden tilaajana toimii keskushallinto.

Hallintokuntien tulee hankkia kehittämis-, koulutus- ja konsultointipalvelut ensisijaisesti Oiva Akatemialta. On suositeltavaa tehdä Oiva Akatemian kanssa vuosisuunnitelma osaamisen kehittämiseen liittyvistä palveluiden ostoista. Vuosisuunnitelma on osa osaamisen kehittämisen kokonaisuunnitelmaa, jonka kaikki virastot ja liikelaitokset tekevät. Oiva Akatemialla on käytössä omien asiantuntijoiden lisäksi myös

16.3.2015

---

laajan kumppaniverkoston palvelut. Mikäli virasto tai liikelaitos ostaa palveluja ulkopuolelta, tulee siihen olla erityisperuste.

8.5 Tilat

Strategiaohjelman linjausten mukaan kaikkien hallintokuntien tulee laatia tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat, joissa otetaan huomioon teknologian muutokset sekä palvelujen ja työn uudet muodot. Hallintotyössä edistetään avokontto-reiden käyttöön siirtymistä. Tavoite on, että kaupungin omassa käytössä olevien toimitilojen kokonaispinta-alan määrä ei kasva strategiakaudella.

Tavoitteen saavuttamiseksi virastot ovat päivittäneet hallintokuntien talousarvioehdotuksen 2015 yhteydessä toimittamat tilankäyttöohjelmat vuoden 2015 hyväksytyn talousarvion ja sen liitteenä olleen 10-vuotisen investointiohjelman mukaisiksi. Virastot ja tilakeskus ovat käyneet kaupunginkanslian koordinoimana tammikuun 2015 aikana neuvottelut tilasuunnitelmista. Neuvottelujen jälkeen virastojen ovat laatineet tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat tuleville vuosille, joiden pohjalta tilakeskus on laatinut 13.2.2015 mennessä virastoille toimitetun yhteenvedon, hallintokuntien tilankäyttöohjelmien kokonaispinta-alasta sekä toimenpiteet strategiaohjelman tilamäärätavoitteen saavuttamiseksi. Virastot ottavat tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat huomioon talousarvioehdotuksen valmistelussa ja toiminnan suunnittelussa.

Hallintokuntien tulee sisällyttää vuoden 2016 talousarvioehdotukseensa laskelmat olemassa olevista tiloista, tulevista tilatarpeista sekä arvio poistuvista tiloista. Nämä tiedot täytetään laatimisohjeiden liitteenä olevaan tilankäyttöohjelmaan (liite 10). Tilankäyttöohjelmia ja tehostamissuunnitelmia tullaan päivittämään strategiakauden aikana vuosittain osana talousarvioprosessia.

Jotta kaupungin omassa käytössä olevien kokonaistoimitilojen kokonaispinta-ala ei strategiakaudella kasva, tulee uudishankkeissa ja peruskorjauksissa sekä vuokrahankkeissa pyrkiä tilatehokkuuden parantamiseen ja monikäyttöisyyden lisäämiseen.

Toimistotilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä parantamalla tilatehokkuutta ja tilojen käyttöasteita sekä lisäämällä mahdollisuuksien mukaan myös monimuotoisia työskentelytapoja (mm. etätö ja mobiiliratkaisut). Näitä edistetään siirtymällä tiiviimpiin, avoimpiin ja joustavampiin tilaratkaisuihin.

Palvelutilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä lisäämällä tilojen monikäyttöisyyttä, etsimällä yhteiskäyttömahdollisuuksia eri hallintokuntien kanssa ja tiivistämällä. Palveluiden oikea sijoittuminen kokonaisuutena ja tarpeeksi suuret yksikkökoot tukevat tätä.

Ensisijaisesti tiivistetään nykyistä tilankäyttöä, sopeutetaan uusia tilatarpeita sijoittamalla toimintoja olemassa oleviin tiloihin ja luopumalla turhista tiloista. Samoja pe-

16.3.2015

---

riaatteita noudatetaan myös kaupungin ulkopuolelta vuokrattuun tilaan. Tiloista luopumisen tavoitteena tulee olla tilakokonaisuuksista luopuminen, joka mahdollistaa tilojen luovuttamisen eteenpäin tai tilan ja tontin kehittämisen muuhun tarkoitukseen. Vapautuvien tilojen luovutuksen yksityiskohdista tulee neuvotella tilakeskukseen kanssa.

Strategialinjausten saavuttamiseksi tilankäytön tehokkuudelle on asetettu seuraavat kaupunkitasoiset mittarit:

- tilojen kokonaispinta-ala (htm²)
- tilojen pinta-alan kehitys suhteessa asiakas (asukas) määriin ja
- toimipisteiden määrä
- pinta-ala/työntekijä hallintotiloissa
- myös muita toimintaan soveltuvia mittareita voidaan esittää.

Hallintokuntien tulee esittää omaan toimialaansa soveltuva tilankäytön tehokkuuden mittari myös talousarvioehdotuksen tekstiosaan liittyvässä taulukossa (Liite 2). Mittareiden toteutumista tullaan seuraamaan talousarviovuoden aikana talouden ja toiminnan seurantaraportoinnin yhteydessä.

8.6 Investointiosa

Hallintokuntien tulee valmistella osana talousarvioehdotusta 10-vuotinen suunnitelma vuosien 2016–2025 investoinneista. Kaupungin 10-vuotisen investointiohjelman suunnittelun lähtökohtana on strategiaohjelman mukainen vuosittainen 435 milj. euron investointitaso (+ indeksikorjaukset) ja vuoden 2015 talousarvion liitteenä oleva 10 vuoden investointiohjelma.

Tonttien ja rakennusten myyntitavoitteita on nostettu velkaantumisen hillitsemiseksi.

Strategiaohjelman mukaista investointiraamia tarkistetaan vuosittain kustannustason muutoksen mukaisesti. Indeksitarkistuksen jälkeen investointiraami vuodelle 2016 on 451 milj. euroa. Lisäksi investointiraamiin tehdään tasokorotus 15meur vuosien 2013 ja 2014 ennustettua nopeamman väestönkasvun vuoksi. Lisäinvestoinnit kohdennetaan uusien asuinalueiden ja asuinrakentamisen edellyttämiin investointeihin.

Tämän lisäksi kokonaisinvestointeihin sisältyy lähiörahastosta rahoitettavia hankkeita 5 milj. euroa.

8.6.1 Investointiehdotukset

Talousarviovuoden 2016 osalta hallintokuntien investointiesitykset tulee tehdä luvussa 3 olevaan raamiin. Investointiohjelman vuodet 2017–2025 tulee esittää alustavina.

16.3.2015

Liitteenä 12 olevan 10 vuoden investointiohjelman vuodet 2017–2024 on esitetty vuoden 2015 talousarvion liitteenä olevan 10-vuotisen investointiohjelman pohjalta.

Tilahankkeet

Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys, onko hanke toteuttavissa sitovan investointi- ja toimintamenoraamin puitteissa sekä toteuttaako hanke strategiaohjelmassa asetettua tavoitetta siitä, ettei kokonaistoimitilojen kokonaispinta-ala määrä kasva strategiakaudella. Lisäksi on esitettävä selvitys, toteuttaako hanke, tuottavuudelle, tilatehokkuudelle ja eläköitymiseen varautumiselle strategiassa asetetut tavoitteet.

Tavoitteena on palveluverkon kokonaiskustannusten pienentäminen. Tilakustannusten osuutta palvelujen kustannuksista pienennetään.

Mikäli päädytään tilojen peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamiseen, toimitaan seuraavasti:

- Ne lauta- ja johtokunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen, tekevät omat hanke-ehdotuksensa tilakeskukselle, joka kokoaa rakentamisohjelmaehdotuksen kaikista tilakeskuksen toteutukseen tulevista hankkeista ja esittää sen kiinteistölautakunnan kautta kaupunginhallitukselle ottamalla huomioon mahdolliset vaihtoehtoiset kokonaistaloudellisimmat tilaratkaisut, talonrakennusinvestoinneille asetetut taloudelliset raamit ja kokonaistoimitilamäärälle asetetut tavoitteet.
- Hallintokunnat varautuvat omien hankkeidensa aiheuttamiin vuokramenoihin hankesuunnitelmassa tai tarveselvityksessä esitetyn tai tilakeskuksen ilmoittamien vuokrien mukaisesti.
- Tilakeskus ilmoittaa rakentamisohjelman mahdollisten muutosten aiheuttamat aikataulu- ja vuokramuutokset hallintokunnille viipymättä ja viimeistään heinäkuun loppuun mennessä. Myös tilahankkeiden muut käyttötalousvaikutukset on selvitettävä ja otettava huomioon käyttömenoissa.

Kaikista yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloittamis- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2015, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2015 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahavaraukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Taloussuunnitelmakaudelle voidaan yleensä ottaa vain sellaisia uudisrakentamishankkeita, joista on tehty tilahankkeiden käsittelyohjeiden (Khs 12.1.2009 sekä

16.3.2015

Kvston 8.12.2010 päättämät hallintokuntien johtosääntöihin muutetut suunnitelmien hyväksymisrajat) tarkoittama tarveselvitys. Tilahankkeiden käsittelyohjetta tarkistetaan vuoden 2015 aikana.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömät ja ylläpitokustannuksia pienentävät, energiatehokkuutta parantavat peruskorjaushankkeet, joiden pitkäaikainen tarve palveluverkossa on varmistettu. Uudishankkeista etusijalla ovat palvelujen kokonaiskustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet, joissa tavoitteiden mukainen tilankäyttö tehostuu ja uusien asuntoalueiden toteuttamisen edellyttämät välttämättömät hankkeet.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukseen sisällytettävien rakennushankkeiden valmisteluajataulu on esitetty ohjeiden kohdassa 9.

Infrarakentaminen

Infrastruktuurin rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeiksi katsotaan yhtä kaupunginosaa tai osa-aluetta koskevat järjestelyt kuitenkin siten, että kaikki yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) työkohteet tulee erotella omiksi hankkeikseen ao. kaupunginosan yhteydessä. Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan huomioon uusien alueiden käyttöönoton edellyttämät investoinnit. Uusien asunto- ja työpaikka-alueiden investoinnit tulee esittää myös alueittain. Alueiden tärkeysjärjestyksessä otetaan huomioon investointien vaikuttavuus erityisesti asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman sekä elinkeinoelämän edellytysten parantamisen kannalta.

HKL-liikelaitoksen investoinnit tulee yhteen sovittaa muun infrarakentamisen kanssa.

Suurista liikennehankkeista tehdään kannattavuustarkastelut sekä arvioidaan vaikutukset kaupungin toimintamenoihin.

Vuoden 2015 aikana laaditaan liikennehankkeiden käsittelyohjeet, jossa täsmennetään mm liikennehankkeiden päätösvaltarajat ja kuvataan päätösvaiheet sekä esitetään malli liikennehankkeiden (mukaan lukien HKL-liikelaitoksen hankkeet) ohjaukseksi ja vaikutusten arvioimiseksi kaupungin toimintamenoihin.

Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden määrärahojen budjetoinnin lähtökohtana on hallintokuntakohtainen raami.

Irtaimen omaisuuden ehdotus tehdään eriteltyinä laskentataulukon mukaisesti (malli liite 8).

16.3.2015

8.6.2 Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2016 ja vuosille 2017–2025 edellisen kohdan mukaisesti. HKL-liikelaitoksen investointitasot (liite 11) perustuvat vuosina 2016–2024 vuoden 2015 talousarvion liitteenä olevan 10-vuotisen investointiohjelman mukaisiin kokonaisinvestointitasoihin. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

8.6.3 Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Kunnan pysyviä vastaavia ovat tulon tuottamisen tarkoituksesta riippumatta aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, jotka vaikuttavat jatkuvasti tuotannontekijöinä useana tilikautena sekä toimialasijoittamisen osakkeet ja osuudet ja muut sijoitukset (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta). Pysyvien vastaavien hyödykke hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Jos hyödykkeen arvonnlisäveroton hankintahinta alittaa 10 000 euroa (pienhankinta), voidaan hankintameno¹ kirjata kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. Hankinta tehdään tällöin käyttötalousosan määrärahoilla.

Jos kerralla hankitaan useampia alle 10 000 euron arvoisia hyödykkeitä, jotka yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja yhdessä ylittävät 10 000 euron rajan, on näissä tapauksissa kysymyksessä pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankinta. Nämä hankitaan investointiosan määrärahoilla ja aktivoidaan taseeseen.

Rakennusten korjausten, myös ulkopuolisiin vuokratiloihin tehtävien korjausten, osalta on ratkaisevaa, lisääkö korjaus rakennuksen arvoa, jolloin korjaus on poistonalaista ja rahoitetaan investointimäärärahoilla. Kunnossapitoluonteiset vuosikorjaukset eivät ole poistonalaista ja ne rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla hankkeen ja niihin liittyvien hankintojen kustannuksista riippumatta.

8.6.4 Hintataso

Rakennusinvestointien arvioinnissa käytetään valtiovarainministeriön alkuvuoden 2015 ennusteen mukaista vuoden 2016 rakennuskustannusindeksin lukuarvoa 142,7 (2000=100). Vuoden 2014 lukuarvo on 137,7 ja vuoden 2015 ennustettu lukuarvo 139,7.

8.7 Talousarvioaloitteet

---

¹ Hankintamenoön luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna, saadaan myös niiden osuus lukea osaksi hankintamenoa.

Hyödykkeen hankintamenoön saadaan lukea myös hyödykkeen valmistamiseen kohdistettavissa olevan lainan korkomenot valmistusajalta. Aktivoinnin edellytyksenä on, että korkomenojen määrä tarkasteltuna yhdessä edellä mainittujen kiinteiden menojen kanssa on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna

16.3.2015

Lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä talousarvioaloitteista annettavat lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon talousarvioehdotuksessa.

Lausunnossa on yksiselitteisesti mainittava, kuinka paljon aloitteessa esitetty toimenpide lisää/vähentää määrärahojen tarvetta ja onko nämä sisällytetty hallintokunnan talousarvioehdotukseen. Vastaavasti toimenpiteen vaikutukset suorittamääriin on ilmoitettava ja sisältyvätkö nämä muutokset talousarvioehdotukseen.

9 MUUT OHJEET

9.1 Muodollinen asu ja määräajat

9.1.1 Muodollinen asu

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus

Käyttötalouden talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus laaditaan hallintokunnan omalle tulosteelle tuloslaskelmamuotoon liitteen 3 mukaisesti. **Perustelut esitetään liitteessä 2 olevan mallin mukaisesti.**

Investointiehdotuksista esitetään sivuilla 51–54 mainitut tiedot.

Menojen ja tulojen erittelyt perusteluineen vuosille 2016–2018 laaditaan erillisiä liitteitä käyttäen.

Lisäksi toimitetaan luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista vahvistamispe-
rusteineen.

Talousarvion liitteinä toimitetaan myös sivuilla 32–51 mainitut suunnitelmat, luettelot ja laskelmat.

Talpa ylläpitää hallintokuntien käyttöön rakennettua Financial Performance Management (FPM) budjetointi ja ennustejärjestelmää.

Talous- ja suunnitteluosasto siirtää Talpan ylläpitämää järjestelmää käyttävien hallintokuntien talousarvio- ja suunnitelmaehdotustiedot omaan Business Planning-
budjetointijärjestelmäänsä 22.5.2015.

Liikelaitokset syöttävät selainjärjestelmän kautta talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa tiedot talous- ja suunnitteluosaston järjestelmään.

Tarkemmat ohjeet lähetetään hallintokunnille erikseen.

16.3.2015

Ehdotusten tarkkuus

Ehdotuksissa luvut esitetään tuhansina euroina. Yksikkötuotot ja -kustannukset ilmoitetaan euroina.

Toimitettava aineisto

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto avaa keskitetysti virastoille ja liikelaitoksille AHJOn diaarinumerot, joille kukin virasto ja liikelaitos tekevät oman esityksensä kaupunginhallitukselle (hallintokuntaohjaukset diaarinumerot liitteenä 13). Kun lauta- tai johtokunta on tehnyt päätöksen talousarvioehdotuksesta, lähetetään tieto AHJOn tehtäväpyynnöllä talous- ja suunnitteluosaston johtavalle suunnittelijalle Ari Hietamäelle. Lisäksi koko aineisto lähetetään määräpäivään 21.5.2014 mennessä sähköpostiosoitteeseen kanslia.talousarvio@hel.fi. Paperiversioita ei enää toimiteta.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen keskeinen liiteaineisto käsitellään lauta- ja johtokunnissa.

Lisäksi lauta- ja johtokuntien ehdotus talousarviokirjaan tuleviksi perusteluteksteiksi suoritetaulukoiheen, luettelo lakkautettavista viroista lähetetään rftallennusmuodossa sekä henkilöstöressurssisuunnitelma- taulukko, tilaresurssisuunnitelma ja irtaimen omaisuuden perushankintoja erittelevä taulukko sähköpostin (kanslia.talousarvio@hel.fi) liitetiedostona talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnittelu- ja varainhallintaosastolle.

9.1.2 Määräajat

Lauta- ja johtokunnat	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen investointimenot (niiltä osin kuin on kysymys toisen lautakunnan käyttöön osoitettavista määrärahoista)	17.4.2015
	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus (liitteineen)	21.5.2015
	Ehdotus talousarviokirjassa esitettäväksi hallintokunnan perustelutekstiksi	21.5.2015
	Lausunnot talousarvioaloitteista (käsiteltävä yhdessä talousarvioehdotusten kanssa)	21.5.2015
	Lausunnot avustusanomuksista	5.6.2015
	- niistä yhteisöistä, jotka on lueteltu vuoden 2015 talousarvion avustusliitteessä (talousarvion liite 1), ja joille esitetään avustusta yli 170 000 euroa vuodelle 2016 sekä mahdollisista uusista hakijoista	
	Hallintokuntien (lauta- ja johtokuntien hyväksymät) tilanhanke-ehdotukset vuodelle 2016 ja vuosille 2016–2020 ajoittuvista rakennushankkeista tilakeskukselle (hallinto-	välittömästi

16.3.2015

---

	kunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen)	
Virastot ja liikelaitokset	Lopullisiin päätöksiin perustuvat muutokset käyttötalouden ja investointimenoihin sekä luetteloon virkojen ja toimien määristä	välittömästi muutosten tapahduttua
	Alkuperäiseen talousarvioehdotukseen sisältyviä määrärahoja koskevat välttämättömiksi osoittautuneet muutokset ja tarkistusilmoitukset sekä pakottavissa poikkeustapauksissa myös ehdotukset sellaisista kokonaan uusista määrärahoista, joita ei ole voitu ottaa huomioon alkuperäisessä talousarvioehdotuksessa (esitykset on vietävä lauta- tai johtokunnalle tiedoksi)	esitettävä talousarvioneuvotte- luissa elokuussa

Aikataulusta ja käsittelyistä tehtävät ilmoitukset

Virastojen ja liikelaitosten tulee ilmoittaa välittömästi lauta- ja johtokunnille suunniteltu talousarvioehdotuksen käsittelyaikataulu rahoitusjohtajalle.

Niiden lauta- ja johtokuntien kokousten, joissa käsitellään vuoden 2016 talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2016–2018 esityslista liitteineen lähetetään rahoitusjohtajalle.

9.2 Tiedustelut ja lisäohjeet

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto avustaa tarvittaessa virastoja ja liikelaitoksia talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten laatimiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston vastuuhenkilöt vastuualueineen:

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Rahoitusjohtaja Tuula Saxholm	310 36250	Yleiset kysymykset
Talousarviopäällikkö Matti Malinen	310 36277	Yleiset kysymykset
Tietotekniikkapäällikkö Markku Raitio	310 36396	Tietotekniikkaa koskevat kysymykset
Strategiapäällikkö Marko Karvinen	310 36257	Kaupungin hallinnon kehittämistä ja kaupungin strategioita koskevat kysymykset

16.3.2015

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Johtava suunnittelija Ari Hietämäki	310 36567	Yleiset kysymykset sekä pääluokka 1 (lukuun ottamatta kunnan liikelaitosta)
Erytyissuunnittelija Mari Rajantie	310 25707	Kunnan liikelaitokset sekä hankintakeskus, tukkutori, pelastuslaitos ja ympäristökeskus pääluokasta 2
Erytyissuunnittelija Katja Rimpilä	310 36256	Pääluokka 3
Erytyissuunnittelija Tero Niininen	310 25915	Pääluokka 4 (lukuun ottamatta liikelaitosta)
Hankepäällikkö Juha Viljakainen	310 36276	Pääluokka 5 lukuun ottamatta Att:ta sekä investoinnit lukuun ottamatta liikelaitoksia
Kehittämissuunnittelija Ville Vastamäki	310 25902	Rakennusvirasto ja rakentamispalvelu pääluokasta 2 ja Att pääluokasta 5
Controller Pia Halinen	310 25718	Avustukset

VUODEN 2016 TALOUSARVION NETTOBUDJETOIDUT YKSIKÖT

ICT Palvelukeskus
Helsingin kaupungin tukkutori
Hankintakeskus
Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvirasto,
HKR-Rakennuttaja
Rakentamispalvelu

Kaupungin taidemuseo
Kulttuuritoimi, Savoy-teatteri
Kaupunginmuseo
Orkesteritoiminta, Käyttövarat
Korkeasaaren eläintarha
Liikuntatoimi
Työterveyskeskus

Kiinteistölautakunta ja -virasto, Tilakeskus
Asuntotuotantotoimisto
Rakennusvalvontavirasto

TALOUSARVION PERUSTELUTEKSTIN RAKENTEEN MALLI

Talousarvio 2016 ja taloussuunnitelma 2016–2018

Viraston toimintaympäristön muutokset

- Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2016 talousarvioon
- Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2016–2018
- Kilpailuttaminen
- Riskienhallinta

Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa

- Strategiaohjelman toteuttaminen viraston toiminnassa (*mm. selite miten sitovat tavoitteet kytkeytyvät strategiaohjelmaan*)
- Viraston henkilöstösuunnitelma 2016–2018
- Viraston tilankäyttösuunnitelma 2016–2025
- Talousarvion vaikutus strategiaohjelman talousmittareiden edistämiseen (*sanallinen selvitys kuinka viraston toiminta edistää alla mainittujen tavoitteiden toteuttamista*)
  - ”Helsingin muita kuntia korkeammat palvelujen yksikkökustannukset lähenevät muiden suurimpien kaupunkien keskiarvoa”
  - ”Helsingin kuntakohtainen yhteisöveron jako-osuus pysyy yli 20 % tasolla valtuustokaudella 2013–2016”
  - ”Helsingin asukkaisten verotettavat ansiotulot/asukas nousevat muita Helsingin seudun kuntia nopeammin”

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

- Tietotekniikkaohjelman toteuttaminen
- Sähköisen asiointin kehittämishankkeet

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet

- Sitovat toiminnalliset tavoitteet
- Muut toiminnalliset tavoitteet
- Energiatehokkuutta ja ympäristöä koskevat tavoitteet
- Määrä- ja taloustavoitteet
  - Tuottavuuden toteutuminen 2014–2018
  - Tilankäytön tehokkuuden toteutuminen 2014–2018

¹ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

Määrä- ja taloustavoitteet (Taulukkomalli)

	2014	2015	enn 2015	2016	2017	2018
Suoritetaavoitteet						
Opetustuntien määrä	149	151	152	162	163	163
Tehokkuus/taloudellisuus						
Käyttöaste %	83	83	83	82	80	80
Menot €/asukas	150	120	125	150	125	125
Toiminnan laajuustiedot						
Sairaankuljetushälytyksiä	34 520	35 200	34 520	35 000	36 000	36 000
Oppilaiden lukumäärä	4 600	5 000	5 200	1 200	6 300	6 300
Kaupungin maaomaisuus, ha	520	530	520	530	520	520
Kunnossapidetty puistoala, ha	1 495	1 520	1 596	1 665	1 773	1 773
Resurssit						
Henkilöstön määrä	12	15	12	13	10	10
Tilat, m ²	100	100	95	95	95	95

Tuottavuusmittari (Taulukkomalli)

	2014	2015	enn 2015	2016	2017	2018
Suomenkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Finsk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning	93	93	93	93		
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning	92	92	92	92		
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning	94	94	94	96		
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning	104	104	130	126		
Ruotsinkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Svensk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning	94	94	94	95		
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning	89	89	89	91		
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning	93	93	93	94		
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning	141	141	142	143		
Ammatilliset oppilaitokset – Yrkesläroanstalter	94	94	94	96		

Tuottavuus (2012=100)

Tilankäytön tehokkuuden mittari (Taulukkomalli)

	2014	2015	enn 2015	2016	2017	2018
Tilojen kokonaispinta-ala htm ²	97,3	97,5	98	98	99	99
tilojen pinta-alamäärä (htm ²) suhteessa asiakasmäärään	14,1	14,5	14,3	14,3	14,3	14,3
Hallintokunnan oma mittari	?	?	?	?	?	?

¹ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

KÄYTTÖTALOUSOSAN TAULUKKOMALLIT

PÄÄLUOKKA/LUKU/KOHTA²

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Myyntitulot - Försäljningsinkomster	98 031	103 425	101 497	101 497	100 922	100 922
Maksutulot - Avgiftsinkomster	12 032	12 400	13 585	13 722	13 686	13 686
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag	1 818	1 695	1 369	1 569	1 643	1 727
Vuokratulot - Hyresinkomster	22 557	22 118	22 688	22 688	22 778	22 798
Muut tulot - Övriga inkomster	7 716	9 098	9 894	8 894	10 135	10 235
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk	90 718	89 878	80 048	80 048	80 036	80 036
Tulot yhteensä - Inkomster sammanlagt	232 872	238 614	229 081	228 418	229 200	229 404
Palkat - Löner	82 385	87 492	86 389	86 436	84 623	85 053
Henkilösivumot - Lönebikostnader	28 598	29 934	29 887	29 902	29 299	29 459
Palvelujen ostot - Köp av tjänster	147 114	142 725	140 839	140 367	144 449	147 921
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor	35 648	36 472	35 389	35 554	35 553	35 924
Avustukset - Understöd	310	299	294	294	294	294
Vuokrat - Hyror	35 023	37 075	37 076	37 100	37 681	37 976
Muut menot - Övriga utgifter	1 215	1 259	916	846	2 046	2 046
Menot yhteensä - Utgifter sammanlagt	330 293	335 256	330 790	330 499	333 945	338 673
Toimintakate - Verksamhetsbidrag	-97 421	-96 642	-101 709	-102 081	-104 745	-109 269
Poistot - Avskrivningar	48 515	52 895	47 577	47 572	47 190	47 131
Tilikauden tulot - Räkenskapsperiodens resultat	-145 936	-149 537	-149 286	-149 653	-151 935	-156 400
Tuottotavoite - Avkastningsmål	858	838	838	903	903	903
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-146 794	-150 375	-150 124	-150 556	-152 838	-157 303
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		2,5	-4,0	-4,3	0,3	0,1
Menot - Utgifter		1,5	-1,3	-1,4	1,0	1,4
Sisäiset vuokramenot – Interna hyresutgifter	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200

² Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

TULOSLASKELMAOSAN TAULUKKOMALLIT³

TULOSLASKELMA	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014 1 000 €	2015 1 000 €	2016 1 000 €	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €
Toimintatulot - Resultaträkning						
Myyntitulot - Försäljningsinkomster		174 887				
Maksutulot - Avgiftsinkomster		118 653				
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag		28 028				
Vuokratulot - Hyresinkomster		434 914				
Muut tulot - Övriga inkomster		24 557				
		781 039				
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk		89 783				
Toimintamenot - Omkostnader						
Palkat - Löner		-885 252				
Henkilösivumenot - Lönebikostnader		-319 045				
Palvelujen ostot - Köp av tjänster		-988 086				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor		-131 295				
Avustukset - Understöd		-319 484				
Vuokrat - Hyror		-329 848				
Muut menot - Övriga utgifter		-31 580				
Toimintamenot yhteensä - Omkostnader sammanlagt		-3 004 590				
Toimintakate - Verksamhetsbidrag		-2 133 768				
Verotulot - Skatteintäkter		2 057 664				
Valtionosuudet - Statsandelar		-65 700				
Rahoitustulot ja -menot - Finansieringsinkomster och -utgifter						
Korkotulot - Ränteinkomster		83 092				
Muut rahoitustulot - Övriga finansieringsinkomster		80 509				
Korkomenot - Ränteutgifter		-46 500				
Muut rahoitusmenot - Övriga finansieringsutgifter		-10 025				
Vuosikate - Årsbidrag		-34 728				
Poistot - Avskrivningar		-153 271				
Satunnaiset tulot - Extraordinära inkomster		33 634				
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat		-154 365				
Poistoeron muutos - Förändring i avskrivningsdifferens		0				
Varausten muutos - Förändring i reserveringar		0				
Rahastojen lisäys - Ökning av fonder		0				
Rahastojen vähennys - Minskning av fonder		20 400				
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)		-133 965				

³ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

7 TULOSLASKELMAOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		2 141 211				
Menot - Utgifter		280 185				
Netto		1 861 026				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-14,0				
Menot - Utgifter		-35,4				

7 01 Toiminnan rahoitus

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		108 405				
Netto		1 857 608				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		-25,7				

7 01 01 Verotulot

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		0				
Netto		1 966 013				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		0,0				

Talousarviokohtaan sisältyvät seuraavat määrärahat ja tuloarvot alakohdittain:

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
01 Kunnan tulovero - Kommunens inkomstskatt		1 500 000				
02 Osuus yhteisöveron tuotosta - Andel av intäkterna från samfundsskatten		357 113				
03 Kiinteistövero - Fastighetsskatt		108 000				
04 Koiraverot - Hundskatt		900				

INVESTOINTIOSAN TAULUKKOMALLIT

8 INVESTOINTIOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
8 Investointiosa - Investeringssdelen						
Tulot - Inkomster		74 076				
Menot - Utgifter		392 481				
Netto		-318 405				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-4,9				
Menot - Utgifter		23,0				

8 01 Kiinteä omaisuus - Fast egendom

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
801						
Tulot - Inkomster		73 000				
Menot - Utgifter		49 160				
Netto		23 840				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-5,8				
Menot - Utgifter		29,3				

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
52 Kiinteän omaisuuden myynti - Försäljning av fast egendom		53 000				
54 Kamppi-Töölönlahti-alueen tonttien myynti - Försäljning av tomter i Kampen-Töolviken		20 000				
Menot - Utgifter						
01 Kiinteistöjen ostot ja lunastukset, Khn käytettäväksi - Köp och inlösen av fastigheter, till Stns disposition		2 000				
02 Esirakentaminen, täyttötöyt ja alueiden käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet, Khn käytettäväksi - Grundberedning, utfyllnadsarbeten och åtgärder i anslutning till ibruktagande av områden, till Stns disposition		33 520				
Uutelan kanava - Nybondskanalen		0				
Arabianrannan esirakentaminen - Grundberedning i Arabiastanden		19 650				

RAHOITUSOSAN TAULUKKOMALLIT⁴

RAHOITUSLASKELMA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta - Kassavirta i verksamheten						
Tulorahoitus - Inkomstfinansiering						
Vuosikate - Årsbidrag		5 287				
Satunnaiset erät - Extraordinära poster		74 076				
Tulorahoituksen korjauserät - Korrektivposter i inkomstfinansieringen		-92 464				
Investointien rahavirta - Kassavirta för Investeringarnas del						
Investointimenot - Investeringsutgifter		-392 481				
<i>Ylitysoikeus - Överskridningsrätter</i>		0				
Rahoitusosuudet investointimenoihin - Finansieringsandelar i investeringsutgifter		876				
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot - Försäljningsinkomster av tillgångar bland bestående aktiva		73 200				
Toiminnan ja investointien rahavirta - Verksamhetens och investeringarnas kassavirta		-331 506				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del						
Antolainauksen muutokset - Förändringar i utlåningen						
Antolainasaamisten lisäykset - Ökningar i lånefordringar		-16 001				
Antolainasaamisten vähennykset - Minskningar i lånefordringar		45 917				
Lainakannan muutokset - Förändringar i lånen						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys - Ökning av långfristiga lån		59 942				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys - Minskning av långfristiga lån		-59 942				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del		29 916				
Peruspääoman sijoitus liikennelaitoksen peruspääomaan - Placering av grundkapital i trafikverkets grundkapital		-29 767				
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta - Kapitalöverföring från Helsingfors Energis kapital		0				
Toimintapääoman muutos - Förändring i rörelsekapitalet		-331 357				

⁴ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

9 RAHOITUSOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 Pitkävaikutteinen rahoitus - Långfristig finansiering

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 02 Muu antolainaus, Khn käytettäväksi - Övrig långgivning, till Stns disposition

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2014	2015	2016	2016	2017	2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		34 802				
Menot - Utgifter		14 918				
Netto		19 884				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-6,6				
Menot - Utgifter		0,0				

Tietotekniikan käyttömenot taloussuunnitelmakaudella

Ilmoitetaan 1 000 euroina, täyttöohjeet erillisellä välilehdellä

Virasto	TA-luku	TA-kohta
	8	09

	TAE 2016	TS 2017	TS 2018
	1 000 €	1 000 €	1 000 €

IT-käyttömenot (pl. omat henkilöstökulut) yhteensä	0	0	0
---	----------	----------	----------

Hankekorteilla ilmoitetut omien IT-hankkeiden käyttömenot (ei pelkkiä laitehankintahankkeita) HUOM! Vastattava projektisalkunhallintavälineen hankekorttien mukaisia käyttömenoja			
--	--	--	--

Muut kuin hankekorteilla ilmoitetut it-käyttömenot yhteensä	0	0	0
Pöytäkoneet			
Kannettavat tietokoneet			
Mobiililaitteet (tabletit ja puhelimet)			
Palvelimet			
Tulostimet			
Verkkolaitteet			
IT- jatkuvat palvelut			
Perustietotekniikan tukipalvelut esim. lähituki (jos ostopalveluna)			
Konesali-palvelut			
Tietoliikennepalvelut			
IT -asiantuntijapalvelut			
Lisenssien ylläpito ja käyttöoikeudet			
Muut IT-kulut (jotka eivät sisälly ylläoleviin)			

TAULUKON KÄYTTÖ

Tietojen lisääminen

Tekstiä ja lukuja voidaan lisätä soluihin, jotka eivät ole lukittuja.

Rivien lisääminen

Rivejä voidaan lisätä tarpeen mukaan taulukossa osoitetussa kohdassa.

SISÄLLÖLLISET OHJEET

Täytetään vuosille 2013-2017 suunnitellut irtaimen omaisuuden perushankinnat (x 1000 euroa).

Viraston nimi

TA-kohta: viraston TA-kohdan kaksi viimeistä numeroa

RAAMI 2013: Annettu virastokohtainen (TA-kohta) raami irtaimen omaisuuden perushankintaan (x 1000 euroa)

IRTAIMEN OMAISUUDEN PERUSHANKINNAT, MUUT KUIN IT-INVESTOINNIT

Tähän taulukon osaan täytetään irtaimen omaisuuden määrähalla tehtäviä muita kuin IT-investointeja.

Kalusteet

Ilmoitetaan erilaiset kalustehankinnat, joista jaoteltuna merkittävimmät esim. osasto/toimisto/hankekokonaisuus/osahanke -tasolle.

Työkoneiden ja autojen hankinta

Ilmoitetaan työkoneet ja autojen erilaiset kalustehankinnat, joista jaoteltuna merkittävimmät tai usealle vuodelle jaksottuvat hankinnat.

Muut irtaimen hankinnat

Tähän kohtaan eritellään sellaiset irtaimen hankinnat, jotka eivät ole kalusteita, työkoneita, autoja tai IT-investointeja.

IT-INVESTOINNIT

IT-investoinneilla tarkoitetaan irtaimen omaisuuden määrähalla tehtyjä tietotekniikkalaitteiden, järjestelmien ja ohjelmistolisenssien hankintoja.

IT-kehittämishankkeiden investoinnit yhteensä

IT-hankkeiden ulosmaksettavat investointikustannukset vuonna 2014 yhteensä
Muut kuin hankekorteilla ilmoitetut IT-investoinnit

Ilmoitetaan viraston irtaimen omaisuuden määrähalla hankkimat muut kuin hankekorteilla ilmoitetut it-investoinnit eriteltynä:

- * pöytätyöasemiin käytettävä investointiraha
- * kannettaviin tietokoneisiin käytettävä investointiraha
- * mobiililaitteisiin (tabletit, puhelimet ja muut pienlaitteet) käytettävä investointiraha
- * tulostimiin käytettävä investointiraha
- * verkkolaitteisiin käytettävä investointiraha
- * lisenssi- tai käyttöoikeushankintoihin käytettävä investointiraha
- * järjestelmiin käytettävä investointiraha

* muut kuin ylläoleviin ryhmiin kuuluvat it-hankinnat investointirahoilla

IT-KÄYTTÖMENOT

It-käyttömenoilla tarkoitetaan tietotekniikkapalvelujen, järjestelmien, lisenssien ja laitteiden ylläpitoon sekä it-pienhankintoihin käytettävää käyttötalouden määrärahaa.

IT-kehittämishankkeiden käyttömenot yhteensä

IT-hankkeiden ulosmaksettavat käyttömenot vuonna 2014 yhteensä

Muut kuin hankekorteilla ilmoitetut IT-käyttömenot (pl. henkilöstömenot)

- * jatkuviin palveluihin ilmoitetaan laitteiden ja järjestelmien ylläpitoon ja käyttöön käytettävä käyttötalousraha
- * Perustietotekniikan tukipalveluissa ilmoitetaan ulosmaksettavat helpdesk- ja it-tukipalvelujen menot
- * Konesalipalveluissa ilmoitetaan palvelinhotellipalveluihin (mm. palvelimien valvonta, hallinta ja varmuuskopiointi) ja tallennuspalveluihin (esim. SAN) käytettävä käyttötalousraha
- * Tietoliikennepalveluissa ilmoitetaan lähiverkkojen hallintaan, valvontaan, muutoksiin, muutoshallintaan, suunnitteluun ja dokumentointiin sekä tietoliikenneyhteyksien toteuttamiseen käytettävä käyttötalousraha
- * it-asiantuntijapalveluihin ilmoitetaan konsultointi- ja asiantuntijapalveluihin käytettävä käyttötalousraha
- * Lisenssien ja käyttöoikeuksien ylläpitoon käytettävä käyttötalousraha
- * It-hankintoihin (laitteet, oheistuotteet) ilmoitetaan käytettävä käyttötalousraha
- * Muihin IT-kuluihin ilmoitetaan loput käyttötalouden it-kulut, joita ei ole ilmoitettu muissa kohdissa

HKL-liikelaitoksen investoinnit vuosille 2016–2025 (milj. euroa)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	yhteensä
Joukkoliikenteen perusinvestoinnit	58	74	41	65	84	86	60	68	67	83	685
Tuotantoinvestoinnit	3	5	9	6	7	0	0	0	1	1	33
HKL-Raitiliikenne	40	40	21	12	15	29	27	42	47	32	306
HKL-Metroliikenne	59	42	5	2	1	1	1	1	1	2	113
Yhteensä	160	161	75	85	108	117	89	111	116	117	1 137

HKL-liikelaitoksen investointitasot perustuvat vuosina 2016–2024 vuoden 2015 talousarvion liitteenä olevan 10-vuotisen investointiohjelman mukaisiin kokonaisinvestointitasoihin.

Investointiraami 2016 ja alustava 2017 – 2025 Investointiohjelma

		Raami 2016 1 000 €	TS 2017 1 000 €	TS 2018 1 000 €	Alustava 2019 1 000 €	Alustava 2020 1 000 €	Alustava 2021 1 000 €	Alustava 2022 1 000 €	Alustava 2023 1 000 €	Alustava 2024 1 000 €	Alustava 2025 1 000 €
8 INVESTOINTIOSA											
801 Kiinteä omaisuus	Tulot	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
	Menot	82 961	84 905	68 951	58 470	63 758	58 730	60 632	63 714	65 281	60 138
	Toimintak.	17 039	15 095	31 049	41 530	36 242	41 270	39 368	36 286	34 719	39 862
802 Talonrakennus	Menot	190 667	188 359	195 678	196 183	163 978	168 672	165 881	157 222	161 885	175 000
80205 Pelastustoimen rakennukset (sis. kohtaan 802 Talonrakennus)	Menot	4 987	623	1 246	2 482	5 822	2 860	3 473	1 839	1 021	2 000
803 Kadut, liikenneväylät ja radat	Menot	108 327	107 748	115 620	126 676	152 356	151 900	153 582	159 026	152 009	146 000
805 Väestönsuojat	Tulot	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Menot	1 000	1 021	2 641	4 494	5 107	3 371	2 554	2 554	3 575	3 500
	Toimintak.	-900	-921	-2 541	-4 394	-5 007	-3 271	-2 454	-2 454	-3 475	-3 400
806 Puistorakentaminen	Menot	9 406	8 968	10 469	11 337	10 285	12 287	12 103	12 236	11 981	12 500
807 Liikuntapaikat	Menot	9 909	9 908	9 908	9 908	9 908	9 908	9 908	9 908	9 908	9 908
808 Korkeasaaren eläintarha	Menot	2 598	2 598	2 598	2 598	4 155	4 155	4 155	4 155	4 155	4 155
809 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	1 215	1 594	470	470	470	470	470	470	470	470
	Menot	55 054	55 162	54 121	51 182	51 198	51 198	51 167	51 167	51 167	50 000
	Toimintak.	-53 839	-53 568	-53 651	-50 712	-50 728	-50 728	-50 697	-50 697	-50 697	-49 530
80903 Tarkastusvirasto		41	0	0							
80906 Pelastustoimi		4 181	4 627	3 509							
80907 Ympäristökeskus		155	124	155							
80910 Kaupunginkanslia		15 354	13 287	13 287							
80911 Hankintakeskus		52	52	31							
80912 Rakennusvirasto		1 060	958	856							
80913 Rakentamispalvelu		3 410	3 052	2 648							
80914 Opetusvirasto		13 000	12 402	12 402							
80917 Suomenkielinen työväenopisto		268	65	71							
80918 Ruotsinkielinen työväenopisto		47	46	46							
80919 Kirjasto toimi		1 250	966	3 259							
80920 Kulttuuritoimi		517	311	296							
80921 Kaupungin museo		450	156	206							
80922 Kaupungin taidemuseo		550	290	361							
80923 Korkeasaaren eläintarha		102	51	52							
80924 Nuorisotoimi		390	339	390							
80925 Liikuntatoimi		879	625	1 399							
80926 Kaupunginorkesteri		100	127	86							
80928 Työterveyskeskus		31	30	30							
80929 Tietokeskus		38	32	32							
80932 Sosiaali- ja terveysvirasto		9 663	14 359	12 206							
80933 Varhaiskasvatusvirasto		1 034	1 033	932							
80935 Kaupunkisuunnittelu toimi		775	775	712							
80936 Kiinteistötoimi		1 149	775	775							
80937 Rakennusvalvonta		471	471	356							
80938 Asuntotuotantotoimisto		44	44	44							
80939 Helsingin kaupungin tukkutori		43	165	10							
818 Helsingin kaupungin tukkutori	Tulot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
818 Helsingin kaupungin tukkutori (siirr. kohtiin 8 02, 8 09 39)	Menot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
821 Kuntayhtymät	Menot	130	130	130	130	130	130	130	130	130	0
	Toimintakate	-130	-130	-130	-130	-130	-130	-130	-130	-130	0
822 Arvopaperit	Menot	3 600	4 903	3 596	2 758	2 860	3 371	3 610	3 610	3 610	2 500
	Toimintakate	-3 600	-4 903	-3 596	-2 758	-2 860	-3 371	-3 610	-3 610	-3 610	-2 500
829 Muu pääomatalous	Tulot	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
	Menot	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500
	Toimintak.	32 500	32 500	32 500	32 500	32 500	32 500	32 500	32 500	32 500	32 500
82903 Lähiörahastosta rahoitettavat kohteet (sis. kohtaan 829 Muu pääomatalous)	Menot	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
	Tulot	141 315	141 694	140 570	140 570	140 570	140 570	140 570	140 570	140 570	140 570
	Menot	471 152	471 202	471 211	471 237	471 236	471 223	471 223	471 223	471 202	471 202
	Netto	-329 837	-329 508	-330 641	-330 667	-330 666	-330 653	-330 653	-330 653	-330 632	-330 632

Kohta 801 kiinteän omaisuuden myynti sisältää 100 miljoonan euron maanmyyntitavoitteen ja kohtaan 829 sisältyy rakennusten ja osakkeiden myyntitavoite 35 miljoonaa euroa. Strategian mukainen investointiraamiin on tehty vuodesta 2015 alkaen luvun 8.6 mukaiset indeksitarkistukset sekä lisätty lähiörahastosta rahoitettavat kohteet.

Lisäksi investointiraamiin tehdään tasakorotus 15meur vuosien 2013 ja 2014 ennustettua nopeamman väestönkasvun vuoksi. Lisäinvestoinnit kohdennetaan uusien asuinalueiden ja asuinrakentamisen edellyttämiin investointeihin.

VIRASTOJEN JA LIIKELAITOSTEN KÄYTTÄMÄT AHJON DIAARINUMEROT

Asuntotuotantotoimiston talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000059
Hankintakeskuksen talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000060
Helsingin Tukutorin talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000061
Kaupunginkanslian talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000062
Kaupunginkirjaston talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000114
Kaupunginmuseon talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000115
Kaupunginorkesterin talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000242
Kaupunkisuunnitteluviraston talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000244
Kiinteistövirasto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000699
Korkeasaaren eläintarha talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000700
Kulttuurikeskus talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000701
Liikennelaitos (HKL) talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000702
Liikuntaviraston talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000703
Nuorisosiainkeskus talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000705
Oiva akatemia talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000708
Opetusvirasto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000709
Palma -liikelaitoksen talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000712
Pelastuslaitos talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000713
Rakennusvalvontavirasto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000722
Rakennusvirasto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000723
Ruotsinkielinen työväenopisto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000726
Sosiaali- ja terveysvirasto, talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000731
Stara talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000737
Suomenkielinen työväenopisto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000739
Taidemuseo talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000740
Talpa talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000741
Tarkastusvirasto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000742
Tietokeskus talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000748
Työterveyskeskus talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000750
Varhaiskasvatusvirasto talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000752
Ympäristökeskus talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016-2018	HEL 2015-000753